

ЯНГИ

Ижтимоий-сиёсий газета

№ 142 (142), 2020 йил 31 июль, жума

www.yuz.uz

yuz.uznews

yuz_official

yuz.uz_news

ЎЗБЕКИСТОН ХАЛҚИГА
ҚУРБОН ҲАЙИТИ ТАБРИГИ

Қадри ватандошлар!

Бутун ислом олами қаторида дину диёнати, этиқоди мустаҳкам халқимиз катта интиқлик билан қўтиб олаётган муборак Қурбон ҳайити билан сиз азияларни, қўрғиндаги барча мусулмон умматини чин қалбимдан самимий табриқлайман.

Қўна тарихимиз давомида қўрғиннинг маънавий ҳаётида бекиёс ўрин эгаллаб, жамиятимизда ўзаро ҳурмат, меҳр-оқибат ва бағрикенглик тамойилларини ҳар томонлама барқарор этиб келаётган бу қўтлуғ байрам барчамизга муборак бўлсин!

Ушбу муқаддас айёмда сизларга, бутун эл-юртимизга сўхат-саломатлик, тинчлик-хотиржамлик, бахту саодат тилайман.

Дунё давлатлари қатори мамлакатимизни ҳам четлаб ўтмаган оғир синов — коронавирус пандемияси шароитида биз Қурбон ҳайитининг жамиятимиз ҳаётидаги бекиёс ўрни ва улкан аҳамиятини янада чуқур ҳис этмоқдамиз.

Айниқса, бу қўтлуғ байрамнинг моҳиятида муҳассам бўлган эзгу ва савоб ишлар қилиб яшаш, ўзаро ёрдам, меҳр-саховат, сабру қаноат, шукроналик, тинчлик ва соғлиқни қадрлашдек улуг фазилатлар бугун алоҳида аҳамият касб этмоқда.

Шу маънода, айнан мана шундай муқаддас қадриятларимиз бугунги мураккаб вазиятда эл-юртимизга қўшимча куч-ғайрат, чидам ва бардош ато этмоқда, десак, тўғри бўлади.

Давлатимиз ва жамиятимиз томонидан қўрилаётган барча чора-тад-

бирларга қарамасдан, минг афсуски, юртдошларимиз орасида ушбу касалликдан вафот этганлар ҳам бўлди. Уларнинг оила аъзолари ва яқинлари-га чин қалбимдан ҳамдардлик билдириб, барчаларига сабр-бардош тилайман, марҳумларнинг охиратлари обод бўлишини Яратгандан сўраб қолам.

Албатта, пандемия туфайли оммавий тадбирларни, жумладан, Қурбон ҳайити билан боғлиқ маросимларни жамоат бўлиб адо этишда айрим чекловлар вужудга келганини мавжуд вазият тақозоси сифатида барчамиз яхши тушунамиз.

Муқаддас Қурбон каримнинг бир неча ўринларида **хайр-эхсон, эзгуликнинг муқофоти фақат яхшилик** экани алоҳида таъкидланган. Бу каби пурмаъно ҳикматлар бугунги синови кунларда жамиятимизда меҳр-оқибат, саховат ва мурувват, ўзаро тоғувлик, аҳиллик ва ҳамжиҳатлик муҳитининг тобора юксалиб боришида акс этмоқда.

Дарҳақиқат, ушбу оғир синов дамларида Аллоҳ таолонинг ўзи эзгу ва савоб амаллар учун янги имконият эшикларини очиб бермоқда. Хусусан, пандемия туфайли ишидан, доимий даромад манбаидан узилиб қолган, ёрдамга муҳтож инсонларга кўмак беришни юртдошларимиз ўзларининг инсоний бурчи, деб қабул қилаётгани таҳсинга лойиқдир. Зеро, муқаддас ҳадисларда келтирилганидек, ҳақиқий **мусулмон ўзига раво кўрганни биродарига ҳам раво кўради**.

Айниқса, ҳалол меҳнати орқасидан жамгарган маблағини қариндош-

уруғлари, маҳалладоши ёки юртдошининг оғирини енгил қилиш учун ҳолис ният билан ҳаётида меҳр-оқибатли, инсоф-диёнатли ва жонқуяр инсонларга Яратгандан ўзи ажру муқофоти беради, албатта.

Ана шундай олижаноб юртдошларимизнинг саъй-ҳаракатлари туфайли мамлакатимизда ташкил этилган "Саховат ва кўмак" умумхалқ ҳаракати бугунги кунда том маънода қудратли кучга айланган.

Ўтган қисқа вақт давомида ушбу Ҳаракат доирасида амалга оширилган улкан ҳажмдаги хайрия тадбирлари ва меҳр-мурувват амаллари ҳам шундан яққол далолат беради.

Ана шу эзгу ишларимизнинг мантқиқий давоми сифатида ҳамда пандемия даврида доимий даромад манбаига эга бўлмаган, кам таъминланган, ёрдам ва кўмакка муҳтож аҳоли қатламларини ва оилаларини ҳамда иқтисодий ёлғиз давлат томонидан қўллаб-қувватлашни янада кучайтириш мақсадида аввал ажратилган 10 триллион сўм маблағга қўшимча равишда бугун мен имзолаган Фармонга мувофиқ, республика бюджетидан яна қарийб 2,5 триллион сўм маблағ йўналтириш белгиланди.

Шу билан бирга, жамиятимизда тинчлик, дўстлик, меҳр-оқибат ва ҳамжиҳатлик ғояларини кенг тарғиб этиб келаётган диний соҳада хизмат қилаётган вакилларни моддий рағбатлантириш ҳамда жойларда хайру саховат, мурувват борасида амалга оширилаётган ишларни, жаҳолатга қарши — маърифат руҳидаги кенг

қамровли тадбирларни янги босқичга кўтариш учун Ўзбекистон мусулмонлари идораси ҳузуридаги "Вақф" хайрия жамоат фондига 150 миллиард сўм маблағ ажратилди.

Азиз юртдошлар!

Биз орзу-ниятлари пок ва улуг халқимиз. Буюк шоир ва мутафаккир Алишер Навоий ҳазратларининг: **"Муроди кўпнинг Ҳаққа итоати ҳам кўп бўлади"**, деган сўзларида теран маъно мужассам.

Ер юзига Аллоҳнинг раҳмати ёғилиб турган ушбу саодатли айёмда дунёнинг олис-яқин мамлакатларидаги барча мўмин-мусулмон биродарларимизни, хорижий дўст ва ҳамкорларимизни ҳам Қурбон ҳайити билан қизгин табриқлаб, уларга мустаҳкам тинчлик, бардавом тараққиёт тилайман.

Сиз, азиз ва муҳтарам ватандошларимизни Қурбон ҳайити билан яна бир бор чин қалбимдан муборакбод этаман.

Барча пок ниятларимиз ижобат бўлишини, Яратгандан ўзи юртимизни турли бало-қазолардан асрашини, бирдамлик, дўстлик ва аҳиллик туйғуларимиз янада зиёда бўлишини сўраб қолам.

Жонаҳон Ватанимиз, хонадонларимиздан тинчлик-осойишталик, файзу барака ҳеч қачон аримасин!

Эзгу интилиш ва ишларимизда Аллоҳ таоло ҳаммаша мададкор бўлсин!

Шавкат МИРЗИЁЕВ,
Ўзбекистон Республикаси
Президенти

САМИМИЙ
ҚУТЛОВЛАР

Қурбон ҳайити муносабати билан Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев номига хорижий давлатлар ва халқаро ташкилотлар раҳбарлари, таниқли сиёсат, жамоат ва дин арбобларидан самимий қутловлар келмоқда.

Уларда давлатимиз раҳбари ва Ўзбекистоннинг кўп миллатли халқига фаровонлик, тинчлик-осойишталик ва раванқ, умумий глобал хатарларни тез фурсатда енгиб ўтиш тилаклари ифода этилган.

Қуйидагилар ўз табриқларини йўллаган:
Қозоғистон Республикасининг Биринчи Президенти — Элбоши Нурсултон Назарбаев;

Қозоғистон Республикаси Президенти Қосим-Жомарт Тоқаев;
Қирғизистон Республикаси Президенти Сооронбай Жээнбеков;
Тожикистон Республикаси Президенти Эмомали Раҳмон;
Туркменистон Президенти Гурбангули Бердимухамедов;
Афғонистон Ислон Республикаси Президенти Ашраф Ғани;
Туркия Республикаси Президенти Режеп Таййип Эрдоган;
Озарбайжон Республикаси Президенти Илҳом Алиев;
Бирлашган Араб Амирликлари Президенти шайх Халифа бин Зоид Ол Наҳаён;

Бирлашган Араб Амирликлари Вице-президенти, Бош вазири, Дубай Амирлиги ҳокими шайх Муҳаммад бин Рошид Ол Мактум;
Бирлашган Араб Амирликлари Қуролли кучлари Бош қўмондонни ўринбосари шайх Муҳаммад бин Зоид Ол Наҳаён;

Эрон Ислон Республикаси Президенти Ҳасан Рухоний;
Миср Араб Республикаси Президенти Абдулфаттоҳ ас-Сиси;
Яман Республикаси Президенти Абдураббу Мансур Ҳодий;
Фаластин Президенти Махмуд Аббас;
Ўмон Султони Ҳайсам бин Торик Ол Саид;
Кавказ мусулмонлари идораси раиси Оллоҳшуккур Пошшоода;
Ислон ҳамкорлиги ташкилоти бош котиби Юсуф ал Усаймин;
Ислон тараққиёт банки гуруҳи президенти Бандар Ҳажар;
Таълим, фан ва маданият масалалари бўйича Ислон ташкилоти бош директори Салим ал Малик.

Қутловлар келиши давом этмоқда.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг
ФАРМОНИКОРОНАВИРУС ПАНДЕМИЯСИ ДАВРИДА ИЖТИМОЙ
ҲИМОЯГА ВА ЁРДАМГА МУҲТОЖ АҲОЛИ ҚАТЛАМЛАРИНИ
МОДДИЙ ҚўЛЛАБ-ҚУВВАТЛАШГА ДОИР ҚўШИМЧА
ЧОРА-ТАДБИРЛАР Тўғрисида

Коронавирус инфекцияси тарқалишига қарши курашиш даврида аҳолини ижтимоий ҳимоя қилиш ва эҳтиёжманд оилаларни моддий қўллаб-қувватлаш борасидаги ишларни ва халқимизнинг тарихий ва маънавий қадриятларини намоён этган "Саховат ва кўмак" умумхалқ ҳаракатини янада кучайтириш мақсадида, шунингдек, Қурбон ҳайити байрами муносабати билан:

1. Ўзбекистон Республикаси Маҳалла ва оилани қўллаб-қувватлаш вазирлиги ва ҳудудларни комплекс ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш бўйича мутасадди идоралар томонидан шакллантирилган моддий ёрдам ва кўмакка муҳтож оилаларнинг рўйхатларига ("темир дафт") киритилган ва аъзолари 1,7 миллион нафардан ортқ бўлган 400 мингдан кўпроқ оилаларга Ўзбекистон Республикасининг республика бюджетидан бир марталик моддий ёрдам кўрсатилсин.

Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий тараққиёт ва камбағалликни қисқартириш вазирлиги, Молия вазирлиги ва Марказий банки бир марталик моддий ёрдам пулларини моддий ёрдам ва кўмакка муҳтож оилалар рўйхатларига киритилган оилаларга 2020 йил 15 августга қадар етказилишни таъминласин.

2. 2020 йил 1 сентябрдан бошлаб пенсиялар, болаликдан ногиронлиги бўлган шахсларга, зарур иш стажига эга бўлмаган кекса ёшдаги ва меҳнатга лаёқатсиз фуқароларга бериладиган нафақалар миқдори 1,1 баробар оширилсин.

2020 йил 1 сентябрдан бошлаб Ўзбекистон Республикаси ҳудудида:

пенсияни ҳисоблашнинг базавий миқдори — ойига 262 470 сўм;

ёшга доир энг кам пенсиялар — ойига 513 350 сўм;

болаликдан ногиронлиги бўлган шахсларга бериладиган нафақа — ойига 513 350 сўм;

зарур иш стажига эга бўлмаган кекса ёшдаги ва меҳнатга лаёқатсиз фуқароларга бериладиган нафақа — ойига 315 030 сўм этиб белгилансин.

3. Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги Бандлик ва меҳнат муносабатлари вазирлиги ҳамда Маҳалла ва оилани қўллаб-қувватлаш вазирлиги билан биргаликда 2020 йилнинг якунига қадар:

14 ёшгача болалари бўлган эҳтиёжманд нафақа олувчи оилаларнинг амалдаги сонини 2 баробарга ошириб, 700 мингтагача етказиш;

бола 2 ёшга тўлгунча қадар бола парвариши бўйича нафақа олувчи эҳтиёжманд оналарнинг амалдаги сонини 330 мингдан 400 мингга ошириш;

моддий ёрдам олувчи кам таъминланган оилаларнинг амалдаги сонини 89 мингдан 100 мингга етказишни таъминласин.

Давоми 2-бетда

Мамлакатимиз Мустақиллигининг 29 йиллигига

МЕҲМЕТ СУРЕЙЯ ЭР:
"БУГУН ТУРКИЯ ВА ЎЗБЕКИСТОН ЎРТАСИДАГИ
МУНОСАБАТЛАРНИНГ ЭНГ САМАРАЛИ ДАВРИДАМИЗ"

Сўнгги тўрт йилда Ўзбекистон ва Туркия алоқалари стратегик шериклик даражасига чиқди. Давлат раҳбарлари иштирокидаги олий даражадаги учрашув ва музокараларда мамлакатларимиз ўртасидаги кенг қўллаб-қувватлашнинг ривожлантириш

Ўзбекистон билан Туркияни муштарак тил ва тарих, ўхшаш маданият ва анъаналарга асосланган яқин дўстлик ва қардошлик муносабатлари бириктириб туради. Туркия Ўзбекистон мустақиллигини биринчи бўлиб тан олгани ҳам ана шу қардошликнинг юксак ифодасидир.

истиқболлари муҳокама қилинди. Бу икки мамлакат ишбилармон доиралари учун қўлай шароит яратиш, инвестиция муҳитини яхшилаш, қўшма кооперация лойиҳалари ва маданий-гуманитар алмашинув дастурларини амалга ошириш каби кўплаб йўналишларда ўз аксини топмоқда.

"Дунё" АА муҳбири Туркия Республикасининг Ўзбекистон Республикасидаги Фавқулодда ва мухтор элчиси Меҳмет Суреия Эр билан ўзаро алоқаларнинг бугунги ҳолати ва истиқболлари хусусида суҳбатлашди.

— Жаноб элчи, мулоқотимиз Ўзбекистон мустақиллиги байрами арафасида бўлиб ўтмоқда. Қардош ва дўст турк халқи, Ўзбекистоннинг ишончли стратегик шериги бўлган давлатнинг мамлакатимиздаги вакилсиз. Республикада амалга оширилаётган барча жараёнларни бевосита кузатиб бориш имкониятига эгасиз. Сизнингча, мамлакатларимиз ўртасидаги ҳамкорлик янги босқичга кўтарилишида қайси асосий омиллар ҳал қилувчи хусусиятга эга бўлмоқда?

— Аввало, дўст ва қардош Ўзбекистон раҳбарияти ва халқини Мустақиллик байрами муносабати билан чин қалбимдан муборакбод этаман.

Мазкур эзгу байрам арафасида фикрларимни билдиришдан олдин Туркия Ўзбекистон мустақиллигини биринчи бўлиб тан олган давлат эканини яна бир бор ёдга олиш ўринли, деб биламан. Бунинг рамзий маъноси бор.

Тарихий ва давом этаётган чуқур инсоний алоқаларимиз асрлар давомида мамлакатларимиз ўртасидаги муносабатларнинг асосини ташкил этиб келган. Бугун Туркия ва Ўзбекистон ўртасидаги муносабатларнинг энг самарали давридамиз.

Ўзаро алоқаларимиз, айниқса, сўнгги йилларда янги босқичга кўтарилди.

Давоми 4-бетда

Ўзбекистон Республикаси
Президентининг
ҚАРОРИЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
АҲОЛИСИ ВА ҲУДУДИНИНГ
СЕЙСМИК ХАВФСИЗЛИГИНИ
ТАЪМИНЛАШ ТИЗИМИНИ
ТУБДАН ТАКОМИЛЛАШТИРИШ
ЧОРА-ТАДБИРЛАРИ
Тўғрисида

Сўнгги йилларда аҳоли ва ҳудудларни сейсмик хавфдан ҳимоя қилиш бўйича аниқ мақсадга қаратилган чора-тадбирлар амалга оширилди, сейсмология ва сейсмик чидамли қурилиш соҳасидаги илмий-тадқиқот ишларини жаҳон талаблари даражасида ўтказиш учун шарт-шароитлар яратилди, ер қобиғининг кучланган-деформацияланган ҳолатини кузатувчи, сейсмик хавфни баҳолашда ва зилзилалар дарақчиларини қайд қилишда фойдаланиладиган станциялар тармоғининг моддий-техника базаси мустаҳкамланди.

Шу билан бирга, мамлакатимиз ҳудуди сейсмик фаол зоналарда жойлашганлиги сабабли сейсмик хавфнинг олдини олиш, аҳоли ва ҳудудларни сейсмик хавфдан ҳимоя қилиш, бу борада кадрлар тайёрлаш тизимини такомиллаштириш, шунингдек, соҳада аниқ мақсадга йўналтирилган дастурларни ва илмий тадқиқотларни доимий амалга ошириб бориш зарурати мавжуд.

Сейсмология, иншоотларнинг сейсмик мустаҳкамлигини ва сейсмик хавфсизлигини таъминлаш соҳасини жаҳон стандартлари асосида ривожлантириш мақсадида ҳамда 2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича Ҳаракатлар стратегиясини "Илм, маърифат ва рақамли иқтисодиётни ривожлантириш йили" да амалга оширишга оид Давлат дастурига мувофиқ:

1. Ўзбекистон Республикасида сейсмик хавфсизлигини таъминлаш тизимини такомиллаштириш дастури (кейинги ўринларда — Дастур) 1-иловага мувофиқ тасдиқлансин.

Қуйидагилар сейсмик хавфсизлигини таъминлашнинг асосий йўналишлари этиб белгилансин:

аҳолининг сейсмик хавфсизлигини таъминлашнинг ҳуқуқий асосларини такомиллаштириш;

сейсмик хавф даражасини камайтириш чораларини қўриш;

фойдаланишда бўлган ва фойдаланишга топширилмаган бино ва иншоотларнинг сейсмик мустаҳкамлигини назорат қилиш;

республика ҳудудида жойлашган сув омборлари ва гидротехника иншоотларининг сейсмик мустаҳкамлигини назорат қилиш;

сейсмик хавфсизлигини таъминлаш соҳасига замонавий ахборот-коммуникация технологияларини кенг жорий этиш;

сейсмик хавфсизлик ва мустаҳкамликни таъминлашнинг замонавий услуб ва техник воситаларини амалиётга жорий этиш;

сейсмик хавфсизлик ва мустаҳкамликни таъминлашнинг илмий асослари ва технологияларини такомиллаштириш.

2. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 9 августдаги ПҚ-3190-сон қарори билан тасдиқланган Сейсмология, сейсмик чидамли қурилиш ҳамда Ўзбекистон Республикаси аҳолиси ва ҳудудининг сейсмик хавфсизлиги бўйича идораларо илмий-техник кенгаши (кейинги ўринларда — Кенгаш) Дастурда белгиланган чора-тадбирларнинг сифатли ва ўз вақтида амалга оширилишини таъминлаш вазифаси юклансин.

3. Қуйидагилар сейсмология, иншоотларнинг сейсмик мустаҳкамлигини ва сейсмик хавфсизлигини таъминлаш соҳасида:

Ўзбекистон Республикаси Фанлар академияси — сейсмик хавфни турли миқёсда баҳолаш, ҳудудларни сейсмик районлаштириш, зилзилаларни муддатлар кесимида прогноз қилиш методологиясини ишлаб чиқиш ва амалиётга жорий қилиш, турли сейсмик хавфнинг инженер-геологик асосларини ва баҳолаш технологияларини яратиш учун масъул бўлган давлат илмий муассасаси;

Давоми 2-бетда

Ўзбекистон Республикаси Президентининг
ФАРМОНИКОРОНАВИРУС ПАНДЕМИЯСИ
ДАВРИДА ИЖТИМОИЙ ҲИМОЯГА
ВА ЁРДАМГА МУҲТОЖ АҲОЛИ
ҚАТЛАМЛАРИНИ МОДДИЙ
ҚЎЛЛАБ-ҚУВВАТЛАШГА
ДОИР ҚЎШИМЧА ЧОРА-ТАДБИРЛАР
ТЎҒРИСИДА

Бошланғич 1-бетда

4. Тўлаш муддати 2020 йилнинг июль-сентябрь ойларида тугайдиган болалари бўлган оилаларга ва бола парварishi билан шуғулланадиган оналарга нафақа тўлаш наъбатдаги 6 ой муддатга (бола тегишлича 2 ёш ва 14 ёшдан ошмаган ҳолатда) давом эттирилсин.

5. Коронавирус пандемияси оқибатларини юмшатиш мақсадида ҳамда Қўрбон ҳайити байрами муносабати билан Ўзбекистон Республикасининг республика бюджетидан:

моддий ёрдам ва кўмакка муҳтож оилаларнинг рўйхатларига (“темир дафтар”) киритилган оилаларни молиявий қўллаб-қувватлаш учун “Саховат ва кўмак” жамғармасининг ҳудудий бўлимларига **200 миллиард сўм**;

тез тиббий ёрдам бригадалари ходимларига (врач, фельдшер, санитар ва ҳайдовчилар) бир марталик пул мукофоти бериш учун **100 миллиард сўм** маблағ ажратилсин.

6. Жамиятимизда тинчлик, дўстлик, меҳр-оқибат ва ҳамжиҳатлик гоҳларини кенг тартиб этиб келаётган диний соҳада хизмат қилаётган вакиллари моддий рағбатлантириш ҳамда жойларда хайру саховат, муруват борасида амалга оширилаётган ишларни, жаҳолатга қарши маърифат руҳидаги кенг қамровли тадбирларини янги босқичга кўтариш учун Ўзбекистон мусулмонлари идораси ҳузуридаги “Вақф” хайрия жамоат фондида **150 миллиард сўм** маблағ ажратилсин.

7. Мазкур Фармоннинг 1, 5 ва 6-бандларида назарда тутилган маблағларнинг ёрдам ва кўмакка муҳтож оилаларга, тез тиббий ёрдам бригадалари ходимларига мақсадли ва манзилли етказилиши юзасидан қуйидагилар масъул этиб белгилансин:

Ўзбекистон Республикаси Бош вазирининг ўринбосари Ж.А.Қўчқоров, мутасадди вазирлик,

Ўзбекистон Республикаси

Президенти

Ш.МИРЗИЁЕВ

Тошкент шаҳри,
2020 йил 30 июльМУҲТОЖ ОИЛАЛАРГА
МОДДИЙ ЁРДАМ ПУЛИ БЕРИЛАДИ,
НАФАҚАЛАР МИҚДОРИ
10 ФОИЗГА ОШИРИЛАДИ

Жаҳон миқёсида, шу жумладан, Ўзбекистонда ҳам қатъий карантин чоралари киритилган, энг аввало, иқтисодий фоолликнинг ва аҳоли даромадларининг пайсаяшига олиб келмоқда.

Айниқса, жорий йилнинг иккинчи чорагида иқтисодий вазият дунёнинг барча мамлакатларида кескин ёмонлашди. Ривожланган мамлакатларда ялпи ички маҳсулотнинг пайсаяши **10-20 фоизни**, ривожланмаётган мамлакатларда эса **7-15 фоизни** ташкил этди.

Халқаро иқтисодий интеграция жараёниларига фаол кириб бораётган Ўзбекистон иқтисодиёти ҳам глобал муаммолардан зарар кўрмоқда. Инкирозга қарши қўрилган қатъий ва амалий чора-тадбирлар эвазига 6 ой якунлари билан Ўзбекистон ялпи ички маҳсулоти **0,2 фоизга** ўсди.

Савдо ва хизмат кўрсатиш соҳасида банд бўлган шахслар иш жойларини вақтинча йўқотдилар, хориждан **200 мингдан ортиқ** ватандошимизнинг олиб келиниши ишсизлар сонини кўпайтирди.

Бундай мураккаб шароитда аҳолини, айниқса, унинг эҳтиёжманд қатламини иқтисодий ва моддий қўллаб-қувватлаш масаласи давлатнинг биринчи даражали эътиборида турбиди.

Шу мақсадда, 30 июль куни Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев “Коронавирус пандемияси даврида ижтимоий ҳимояга ва ёрдамга муҳтож аҳоли қатламларини моддий қўллаб-қувватлашга доир қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида” Фармон қабул қилди.

Фармонга биноан:

Биринчидан, пандемия шароитида моддий ёрдам ва кўмакка муҳтожлар рўйхатида киритилган ва **аъзолари 1,7 миллион нафардан ортиқ бўлган 400 мингдан кўпроқ оилаларга** республика бюджетидан бир марталик моддий ёрдам пули берилади. Бунга республика бюджетидан қўшимча **380 миллиард сўм** ажратилади.

Иккинчидан, муқаддас Қўрбон ҳайити байрами арафасида халқимизнинг тарихий ва маънавий қадриятларини намоян эътибор билан муҳтожлар ҳолидан хабар олиш аънаъасини давом эттирган ҳолда, жойлардаги “Саховат ва кўмак” жамғармалари орқали **220-250 минг** оилага республика бюджетидан жами **200 миллиард сўм** ажратилади. Бунинг натижасида **1 миллиондан** ортиқ аҳоли нафд пул, озиқ-овқат маҳсулотлари ва дори-дармон билан таъминланади.

Шунингдек, ушбу улуғ айём кунлари “Вақф” хайрия жамоат фондини қўллаб-қувватлаш мақсадида республика бюджетидан **150 миллиард сўм** ажратилади. Ушбу маблағ жамиятимизда тинчлик, дўстлик, меҳр-оқибат ва ҳамжиҳатлик гоҳларини кенг тартиб этиб келаётган диний соҳада хизмат қилаётган вакиллари моддий рағбатлантириш учун йўналтирилади.

Учинчидан, коронавирус пандемиясига қарши курашишда фаол иштирок этиб, ҳаётини хавф остига қўйиб жонбозлик кўрсатаётган тез тиббий ёрдам бригадаларининг шифокорлари, ҳамширалари, кичик тиббий ходимлари ва ҳайдовчиларга бир марталик моддий ёрдам кўрсатиш учун **100 миллиард сўм ажратилади**. Бунинг эвазига **26 минг** оиланинг моддий аҳволи яхшиланади.

Қўриқдаги чоралар ҳисобига Ўзбекистондаги **652 минг** оилага моддий ёрдам кўрсатилади.

Бундан ташқари, қабул қилинган Фармонда

идора ва тижорат банклари раҳбарлари — моддий ёрдам, пенсия ва нафақа пулларини тўлиқ ва ўз вақтида ажратиш ва жойларга етказиш бўйича;

Ўзбекистон Республикаси Бош вазирининг ўринбосари Б.А.Мусаев, Соғлиқни сақлаш вазирлиги — тез тиббий ёрдам бригадалари ходимларига бериладиган бир марталик моддий ёрдам пулларининг манзилли етказилиши бўйича;

Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши раиси, вилоятлар, Тошкент шаҳар, туман (шаҳар) ҳокимлари, сектор раҳбарлари ҳамда Маҳалла ва оилани қўллаб-қувватлаш вазирлигининг ҳудудий бўлимлари раҳбарлари — пандемия даврида ёрдам ва кўмакка муҳтож оилалар рўйхатларининг шакллантирилиши ҳамда уларга моддий ёрдам пулларининг ўз вақтида ва манзилли етказилишини ташкил этиш ва назорат қилиш бўйича;

Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги — зарур маблағларнинг Ўзбекистон Республикасининг республика бюджетидан Қорақалпоғистон Республикаси бюджетига, вилоятлар ва Тошкент шаҳар маҳаллий бюджетларига ўз вақтида ажратилиши бўйича;

Ўзбекистон Республикаси Марказий банки тижорат банклари билан биргаликда — моддий ёрдам маблағларини тарқатиш учун нафд пул билан таъминлаш бўйича.

8. Ўзбекистон Республикаси Президентининг Халқ қабулхоналари Ҳисоб палатаси билан биргаликда бир марталик моддий ёрдамнинг ўз вақтида ва мақсадли амалга оширилиши устидан назорат ўрнатсин.

9. Мазкур Фармоннинг ижросини назорат қилиш Ўзбекистон Республикаси Бош вазирининг ўринбосари Ж.А.Қўчқоров, Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши раиси, вилоятлар ва Тошкент шаҳар ҳокимлари зиммасига юклансин.

Бошланғич 1-бетда

Ўзбекистон Республикаси Қурилиш вазирлиги — республика ҳудудида қурилаётган объектлардаги лойиҳалар ва қурилиш сифатини сейсмик хавфсизлик бўйича меъёрий ҳужжатлар талабларига мувофиқлигини баҳолаш ва назорат қилиш, шаҳарлардаги мавжуд биноларнинг сейсмик мустаҳкамлигини таъминлаш, иншоотларнинг сейсмик хавфини камайтириш бўйича зарур тадбирлар ишлаб чиқиш учун масъул бўлган давлат бошқаруви органи;

Ўзбекистон Республикаси Фавқулодда вазиятлар вазирлиги — республика ва трансчегаравий ҳудудларда, шунингдек, табиий ва техноген хавфли ҳудудларда ҳамда муҳим объектларда сейсмик хавфсизлик бўйича мониторингинг ташкил этиш, кучли ва талафотли zilzilalar содир бўлиши хавфи мавжуд бўлганда уларнинг оқибатларини бартараф этиш учун зарур чораларни қўришга масъул бўлган давлат бошқаруви органи этиб белгилансин.

4. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ижро этувчи тузилмасининг IT-технологиялар, телекоммуникациялар ва инновация фаолиятини ривожлантириш масалалари департаменти таркибига қўшимча 3 та штат бирлигини ажратган ҳолда Сейсмология, иншоотларнинг сейсмик мустаҳкамлигини ва сейсмик хавфсизлигини таъминлаш соҳасини мувофиқлаштириш шўъбаси (кейинги ўринларда — Мувофиқлаштириш шўъбаси) ташкил этилсин.

Қуйидагилар Мувофиқлаштириш шўъбасининг асосий вазифалари этиб белгилансин:

сейсмик хавфсизлигини таъминлаш соҳасидаги масъул органлар ва ташкилотлар фаолиятини доимий мувофиқлаштириб бориш; сейсмология соҳасида илмий ривожлантириш, замонавий ахборот, шу жумладан, инновация технологияларни кенг жорий этиш;

сейсмик хавфини прогноزلаш жараёнини рақамлаштириш чораларини қўриш;

республикада сейсмик хавф даражасини камайтириш бўйича амалга оширилаётган чора-тадбирларни доимий равишда мониторинг қилиб бориш; аҳолининг сейсмик хавфсизлигини таъминлаш юзасидан давлат дастурлари ва норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар ишлаб чиқишлигини ташкил этиш;

фойдаланишда бўлган бино ва иншоотларнинг сейсмик мустаҳкамлигини таъминлаш юзасидан тегишли вазирлик ва идоралар билан биргаликда чоралар қўриш; республиканинг сейсмик фаол ҳудудида жойлашган иншоотларнинг мониторинг натижаларига асосланиб, мустаҳкамлигини таъминлаш бўйича тақлифлар ишлаб чиқиш;

5. Ўзбекистон Республикаси Фанлар академияси, Фавқулодда вазиятлар вазирлиги, Қурилиш вазирлиги ҳамда Олий ва ўрта махсус таълим вазирлигининг Вазирлар Маҳкамаси ҳузурида юридик шахс тузмаган ҳолда Сейсмология, иншоотларнинг сейсмик мустаҳкамлигини ва сейсмик хавфсизлигини таъминлаш соҳасини қўллаб-қувватлаш жамғармасини (кейинги ўринларда — Жамғарма) ташкил этиш тўғрисидаги тақлифига розилик берилсин.

Қуйидагилар:

а) Жамғарма маблағларини шакллантиришнинг асосий манбалари этиб белгилансин: республика бюджетидан амалий тадқиқотлар ва инновацияларнинг илмий-техника дастурлари учун ажратилган грант маблағлари ҳисобидан жорий йилда **20 миллиард сўмгача** бўлган маблағлар, келгуси йилларда эса эҳтиёжга қараб, Вазирлар Маҳкамасининг ҳисоб-китобларига асосан ажратиладиган маблағлар;

хорижий (халқаро) молия институтлари ва бошқа хорижий доноларнинг техник кўмак маблағлари ва грантлари;

Жамғарманинг бўш маблағларини тижорат банкларининг депозитларига жойлаштиришдан олинadиган даромадлар ва қонунчиликда тақиқланмаган бошқа манбалар;

б) сейсмология, иншоотларнинг сейсмик мустаҳкамлигини ва сейсмик хавфсизлигини таъминлаш соҳасида Жамғарма маблағлари сарфланадиган йўналишлар этиб белгилансин:

илмий тадқиқотларга кўмаклашиш, тадқиқот ишларини

Ўзбекистон Республикаси Президентининг
ҚАРОРИЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ АҲОЛИСИ ВА
ҲУДУДИНИНГ СЕЙСМИК ХАВФСИЗЛИГИНИ
ТАЪМИНЛАШ ТИЗИМИНИ ТУБДАН
ТАКОМИЛАШТИРИШ ЧОРА-ТАДБИРЛАРИ ТЎҒРИСИДА

қўллаб-қувватлаш учун грантлар ажратиш;

кадрларни тайёрлаш, қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш дастурларини амалга ошириш, шунингдек, конференциялар, семинарлар ва бошқа тадбирларни, шу жумладан, хорижий мамлакатларда ташкил қилиш ва уларда иштирок этиш билан боғлиқ харажатларни молиялаштириш;

илмий лабораторияларни зарур асбоб-ускуналар, ҳисоблаш техника воситалари ҳамда бутловчи материаллар билан таъминлаш ва уларни ўрнатиш билан боғлиқ харажатларни молиялаштириш;

республика аҳолиси ва ҳудудининг сейсмик хавфсизлигини таъминлаш соҳасига рақамлаштирилган технологияларни жорий этиш, сейсмик чидамли қурилиш бўйича миллий дастурларни ишлаб чиқиш билан боғлиқ бўлган харажатларни молиялаштириш;

сейсмология, иншоотларнинг сейсмик мустаҳкамлигини ва сейсмик хавфсизлигини таъминлаш учун масъул давлат органлари ва ташкилотларнинг соҳага оид фаолият йўналиши бўйича моддий-техника базасини мустаҳкамлаш;

республиканинг сейсмик фаол ҳудудида жойлашган мавжуд бино ва иншоотларнинг электрон техник паспортларини шакллантириш жараёни билан боғлиқ бўлган харажатларни молиялаштириш;

юксак илмий натижаларга эришган ва фан ривожига муносиб ҳисса қўшган олимларни, шу жумладан, ёш илмий ходимларни қўллаб-қувватлаш.

Ўзбекистон Республикаси Бош вазир Жамғарма маблағларини тасарруф этувчиси ҳисобланади.

6. Ўзбекистон Республикаси Фанлар академияси, Фавқулодда вазиятлар вазирлиги, Қурилиш вазирлиги ҳамда Олий ва ўрта махсус таълим вазирлигининг:

Тошкент шаҳридаги Турин политехника университетини (кейинги ўринларда — Турин политехника университети) “Муҳандислик сейсмологияси” таълим йўналиши ва мутахассислиги, Мирзо Улуғбек номидаги Ўзбекистон Миллий университетини “Сейсмология ва сейсмометрия” таълим йўналиши ва мутахассислиги бўйича кадрларни тайёрлаш ва қайта тайёрлаш юзасидан базавий олий таълим муассасалари этиб белгилаш;

мазкур таълим муассасаларида 2021/2022 ўқув йилидан бошлаб тегишлилигига қараб “Муҳандислик сейсмологияси” ва “Сейсмология ва сейсмометрия” таълим йўналишлари ва мутахассисликлари бўйича бакалаврият ҳамда магистратура босқичларида ўқув жараёниларини йўлга қўйиш ҳақидаги тақлифларни маъқуллашсин;

7. Турин политехника университети қошида Бино ва иншоотларнинг экспериментал тадқиқ қилиш илмий-техник лабораторияси (кейинги ўринларда — Лаборатория) ташкил этилсин ва Лаборатория томонидан ўтказиладиган тадқиқот синовларининг асосий йўналишлари 2-иловага мувофиқ тасдиқлансин.

Белгиллаб қўйилсинки:

Лаборатория Турин политехника университетининг Технопарки биносидан ташкил этилади; Лабораторияни ташкил этиш ва айрим асбоб-ускуналар билан жиҳозлаш бўйича ишлар Жамғарма маблағлари, халқаро молия институтлари ва ташкилотларнинг техник кўмак маблағлари (грантлари) ҳамда қонун ҳужжатларида тақиқланмаган бошқа манбалардан молиялаштирилади;

Лаборатория штат бирликлари Турин политехника университети профессор-ўқитувчилари, докторантура иланувчилари ҳамда “Қурилиш материаллари ва конструкциялари” лабораторияси ходимларини мақбуллаштириш ҳисобидан жамланади;

бино ва иншоотларнинг сейсмик чидамли қурилиши бўйича тадқиқотлар олиб бориш, сейсмик хавфини баҳолаш ва камайтириш учун масъул давлат илмий-тадқиқот муассасалари Лабораториядан бегароз фойдаланадилар.

8. Белгилансинки:

а) қуйидагилар: 2021 йил 1 апрелдан бошлаб республиканинг сейсмик фаол ҳудудида жойлашган мавжуд бино ва иншоотлар, шунингдек, кўп қаватли турар жойларнинг сейсмик заифлигини баҳолаш

учун зарур бўлган маълумотларни назарда тутувчи электрон техник паспортларни шакллантириш;

2021 йил 1 майдан бошлаб янги қурилиш режалаштирилаётган кўп қаватли бино ва иншоотларнинг конструктив тизими, қурилиш майдонининг сейсмик даражаси, юк кўтарувчи конструкциялар материалларининг мустаҳкамлик кўрсаткичларини назарда тутувчи электрон техник паспортларни шакллантириш амалиёти йўлга қўйилади;

б) Ўзбекистон Республикаси Қурилиш вазирлиги Фанлар академияси билан биргаликда мазкур амалиёт жорий этилиши учун масъул бўлган ташкилотлар ҳисобланади;

в) шакллантирилган электрон техник паспортлардан сейсмик хавф прогнози мавжуд бўлган ҳолларда бинолар ва иншоотларнинг сейсмик мустаҳкамлигини ўрганиш, содир бўлиши кутилаётган zilzilaga тайёргарлик қўриш ва унинг оқибатларини бартараф этиш мақсадида фойдаланилади.

9. Ўзбекистон Республикаси Фанлар академияси ва Қурилиш вазирлиги Ер ресурслари, геодезия, картография ва давлат кадастри давлат кўмитаси билан биргаликда:

а) 2020 йил 1 декабрда қадар бино ва иншоотларни электрон техник паспортлаштириш услубий таъминини ишлаб чиқсин;

б) 2021 йил 1 декабрда қадар: минтақавий даражадаги сейсмик хавфини баҳолашнинг илмий-услубий асосларини, шунингдек, Ўзбекистон ҳудудининг майда масштабдаги сейсмик риск харитасини ишлаб чиқсин;

кучли zilzilalarни ўз вақтида прогноз қилиш ва уларнинг оқибатларини бартараф этиш ҳамда тегишли профилактик чора-тадбирларни самарали амалга ошириш мақсадида майда масштабдаги сейсмик риск харита базасида дастурий таъминотни яратсин ва аҳоли хабардорлигини доимий таъминлаб бурсин.

10. Ўзбекистон Республикаси Фавқулодда вазиятлар вазирлиги:

а) Ахборот технологиялари ва коммуникацияларини ривожлантириш вазирлиги билан биргаликда 2021 йил 1 январга қадар Фавқулодда вазиятлар вазирлиги Сейсмопрогностик мониторинг республика марказининг сейсмик ва комплекс прогностик станциялари билан прогноз маълумотлар алмашинуви жараёнига автоматлаштирилган тизимини жорий этсин;

б) Фанлар академияси ва Ташқи ишлар вазирлиги билан биргаликда 2020 йил якунига қадар Марказий Осиё ҳудудида сейсмик хавф-хатарини прогноз қилиш масаласи юзасидан қўшни давлатлар билан ҳамкорлик алоқаларини йўлга қўйиш бўйича Вазирлар Маҳкамасига тақлифлар киритсин;

в) Фанлар академияси ва Қурилиш вазирлиги билан биргаликда: 2021 йил 1 апрелга қадар фуқаролар учун zilzilaga вақтида тегишли ҳаракат ва тадбирларни амалга ошириш бўйича услубий қўлланмани;

маҳаллий ҳомашедан хусусий уйларни (индивидуал бинаоларни) қуришда элементар сейсмик мустаҳкамлик чораларини қўриш бўйича услубий қўлланмани ишлаб чиқсин ва аҳоли ўртасида кенг тарғибот тадбирларини амалга оширсин;

г) Ахборот технологиялари ва коммуникацияларини ривожлантириш вазирлиги билан биргаликда 2021 йил 1 апрелга қадар: аҳолига содир бўлган zilzilaga бўйича тўлиқ маълумотлар етказилишини таъминловчи мобил иловани яратсин;

Ўзбекистон Республикаси Фавқулодда вазиятлар вазирлиги Сейсмопрогностик мониторинг республика марказининг расмий веб-сайти, маълумотлар базаси ва мобил илова ўртасида тезкор маълумотлар алмашинуви интеграциясини таъминласин.

11. Ўзбекистон Республикаси Фанлар академияси Фавқулодда вазиятлар вазирлиги, Сув ҳўжалиги вазирлиги, Энергетика вазирлиги ва Қурилиш вазирлиги билан биргаликда:

2020 йил 1 ноябрга қадар барча сув омборлари ва гидротехника иншоотларининг сейсмик мустаҳкамлик ҳолатини баҳолаш бўйича экспресс услубий таъминини ишлаб чиқсин;

2021 йил 1 июнга қадар сув омборлари ва гидротехника иншоотларининг сейсмик заифлигини баҳолаш паспортларини шакллантириш ва уларнинг аниқланган сейсмик заифлигини бартараф этиш бўйича чора-тадбирларни ишлаб чиқсин ҳамда муҳокама қилиш ва тасдиқлаш учун Кенгашга киритсин.

12. Ўзбекистон Республикаси Фанлар академияси:

а) Фавқулодда вазиятлар вазирлиги ва Қурилиш вазирлиги билан биргаликда:

2020 йил 1 декабрда қадар соҳадаги малакали мутахассис ва олимларни жалб қилган ҳолда “Ўзбекистон Республикаси аҳолиси ва ҳудудининг сейсмик хавфсизлигини таъминлаш тўғрисида”ги қонун лойиҳасини;

2021 йил 1 мартга қадар 2030 йилгача бўлган муддатда Сейсмология, иншоотларнинг сейсмик мустаҳкамлигини ва сейсмик хавфсизлигини таъминлаш соҳасини ривожлантириш концепциясини ишлаб чиқсин ва Вазирлар Маҳкамасига киритсин;

б) Инновацион ривожланиш вазирлиги, Инвестициялар ва ташқи савдо вазирлиги ҳамда “Эл-юрт умиди” жамғармаси билан биргаликда икки ой муддатда сейс-

мология, иншоотларнинг сейсмик мустаҳкамлигини ва сейсмик хавфсизлигини таъминлаш соҳасига халқаро ташкилотлар грантларини жалб қилиш, шунингдек, соҳа мутахассислари учун хорижий мамлакатларда ўқиш, стажировка ўташ ва малака оширишни ташкил этиш бўйича Вазирлар Маҳкамасига тақлифлар киритсин.

13. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси:

а) бир ой муддатда: Жамғарма фаолиятини ташкил этиш;

республиканинг сейсмик фаол ҳудудида жойлашган сув омборларида инструментал сейсмологик кузатувларини доимий амалга ошириш тизимини яратишни ҳамда бунга масъул ташкилотларни зарур асбоб-ускуналар билан таъминлашни назарда тутувчи Ҳукумат қарорларини қабул қилсин;

б) икки ой муддатда: Лаборатория фаолиятини тўлиқ ташкил этиш учун зарур бўлган айрим асбоб-ускуналар билан;

Фанлар академияси М.Т.Уразбаев номидаги Механика ва иншоотлар сейсмик мустаҳкамлиги институтини бино билан таъминлаш чораларини кўрсин;

в) уч ой муддатда Ўзбекистон Республикасининг янги таҳрирдаги “Гидротехника иншоотларининг хавфсизлиги тўғрисида”ги қонун лойиҳасини Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Қонунчилик палатасига киритсин.

14. Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши, вилоятлар ва Тошкент шаҳар ҳокимлари мазкур қарор ва Дастурда белгиланган вазифаларни ҳудудлар кесимида сифатли ва ўз вақтида бажарилишини таъминлаш мақсадида масъул ижрочиларга яқиндан кўмаклашсин.

15. Ўзбекистон Республикаси Президентининг айрим қарорларига 3-иловага мувофиқ ўзгартiriшлар киритилсин.

16. Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги Фанлар академияси, Фавқулодда вазиятлар вазирлиги, Қ

Бугуннинг гапи

Наримон УМАРОВ, Олий Мажлис Қонунчилик палатаси спикери ўринбосари, "Адолат" СДП Сиёсий кенгаши раиси

Бугунги синовли кунлар каттаю кичикка бирдай залворли ҳулосалар билан бир қаторда қимматли сабоқлар бериб ҳам улгурди. Ҳаммамиз ҳам икки улут неъмат — саломатлик ҳамда хотиржамликнинг қадрини яна бир бор юрак-юрақдан ҳис этдик.

Авваллари соғлиғига бирмунча бепарво бўлганлар энди ҳар он ўзини кузатдиган, саломатлигини тафтиш ва таҳлил қиладиган кишиларга айланди. Умуман олганда, коронавирус пандемияси нафақат инсонлар дунёқаролини, балки бутун дунё иқтисодиёти, саноати, турмуш тарзини ўзгартиргани айтиш ҳақиқат. Дунёда қарийб 17 миллион одамни ўз домига торган, 650 мингдан ортиқ инсоннинг умрига зомин бўлган, ҳамон хуруждан тўхтамаётган вирус олдида бирдам хотиржамликка, бефарқликка берилиш йирик салбий оқибатларни, йўқотишларни келтириб чиқаришининг ҳам гувоҳи бўлдик.

Айниқса, июль ойининг илк кунларидан Тошкент шаҳри ва вилоятида аҳоли орасида касалланиш ҳолатининг кескин қўйиб кетиш натижасида соғлиқни сақлаш муассасаларига бўлган босим бир неча баробар ортиб кетди. Янги касалланганлар учун койкалар тақчиллиги, тест топширишнинг мураккаблашиши, тиббиёт ходимларининг етишмаслиги ҳолатлари кузатилди. Афсуски, ўлим кўрсаткичлари ҳам сезиларли равишда ортиди. Бу эса касалликка қарши курашда шифокорлар ва санитария-эпидемиологик оқсоқчалар соҳаси ходимларининг иш сифати ва самардорлигига салбий таъсир ўтказмасдан қолмади. Табиийки, бу кунларда аҳолининг равишда вазиятда ҳозирдаги ҳақли мавжуд ортиди. Бизга ҳам бу борада сайловчиларимиз, фаолларимиздан мурожаатлар сони кескин ошди.

Кўпгина ҳудуд раҳбарлари ва соҳа мутасаддилари вазият тизгинини қўлдан чиқариб юборган айтиш мумкин. Бу борада Президентимизнинг сиёсий иродаси билан қабул қилинган бир неча қарорлар аҳолининг қалбига дадил учқунларини қайтадан оловлатирди.

Ўз вақтида берилган қатъий топшириқлар ижроси таъминланиши натижасида тазорик билан қатор масалалар ечилди. Жумладан, касалланганлар учун шифохона топши муамома бўлаётгани, жой йўқлиги сабабли беморни у ердан-бу ерга сарсон қилиш каби ҳолатларни бартараф этиш мақсадида қарийб 50 мингта қўшимча ўрин ташкил этилди. Тез ёрдам хизматига янги 400 та машина харид

СИНОВЛИ КУНЛАРНИНГ МУҲИМ САБОҚЛАРИ

қилинди ва кўнгиноқларга 10 сония ичида жавоб берадиган тизим ишга туширилди. Шу билан бирга, коронавируси даволаш стратегияси ва тактикаси тубдан янгиланди. Ҳар бир ҳудудда зарурий дори воситаларининг 3 ойлик захиралари яратилди, касалликнинг энгил шаклида уйда даволанаётганларни текин дори-дармон билан таъминлаш мақсадида 50 мингта тўплам шакллантирилди, аҳолига хизмат кўрсатувчи тезкор гуруҳлар сони оширилди.

Бундан ташқари, зарурий тиббий воситалар ва техникалар олиб кириш учун тезкорлик билан бир қатор боғжона имтиёзлари жорий этилди. Бунинг натижасида кўни кеча Хитой давлатидан 1300 та кислород концентратори, 20 та ПЗР синов аппарати ва дори-дармон воситалари олиб келинди. Қўшимча равишда 14 минг нафар врач ва ҳамшира ишга жалб қилинди. Уларнинг фидокорона меҳнатларини ўз вақтида ва муносиб рағбатлантириш тизими йўлга қўйилди.

Айнан шу омиш, яъни Президент фармони билан кўринмас ёвга қарши курашаётган 260 га яқин замонамиз қаҳрамонига давлат мукофотлари берилгани соҳа фидойиларининг қучи-қуч, ғайратига-ғайрат қўшгани ҳам бор гап. Партиямиз электратининг асосий қисмини ташкил этувчи шифокорлар давлат раҳбарининг шахсан ўзи томонидан меҳнатлари эътироф этилиб, қадр топаётганидан мамнун эканини маълум қилмоқда.

Бажарилган ишларни таҳлил қилар эканмиз, ҳар бир фуқаронинг соғлиғи диққат марказида экани, шу кунгача содир бўлган 130 дан ортиқ ўлим ҳолати қалбда орқиб қолган қабул қилинаётганини пайқаш қийин эмас. Ахир мутасаддилар билан бўлиб ўтган йилгишларда давлатимиз етакчиси "Пандемияга қарши курашиш ҳар биримизнинг виждон ишимиз", "Ҳар бир раҳбар бугунги кунда фуқароларимизнинг соғлиғини сақлаб қолишдан муҳим вазифаси йўқлигини англаши шарт", дея бежиз таъкидламади.

Албатта, қўрилган чораларни

Сўнгги кунларда қўрилган чоралар туфайли аҳолиимизнинг кайфияти ижобий тарафга ўзгарди, давлатта, шифокорларга ишончи қайтди, аммо бунинг етарли дея олмаимиз. Ҳали олдимизда қилинадиган ишлар бисёр. Бунинг учун ҳар биримиз белгиланган вазифаларга виждонан ёндашиб, бирлашишимиз, залворли бир муштарай айланишимиз лозим.

ҳам тўлиқ ечимини топган, дея олмаимиз. Бунинг бартараф этиш учун кадрлар тақислигини мавжуд имкониятларни тўлиқ ишга солган ҳолда бартараф этиш, ҳар бир фидойи ходимни кўзда тутилган моддий рағбатлантиришлар билан тўлиқ таъминлаш лозим. Шу билан бирга, бу жараёнларга коррупция ҳолати аралашгани йўл қўймайдиган шаффоф тизим яратилиши керак.

Уйлаимизки, юртимизда кечган ва кечаётган воқеалардан ҳар ким ўзига тегишли сабоқни чиқарди. Эндиги вазифа эса ҳулосаларни ҳаётга татбиқ этиш, ҳаттоларни тасдиқлашдир. Бундан бўғига қилинган ҳар бир хато қимматга тушиши табиий. Зеро, ўртада мамлакатнинг энг катта бойлиги бўлган инсон саломатлиги ва тақдирини масаласи турибди.

Июль ойида яна бир масала кун тартибига чиқди — бу дорихоналарнинг дори-дармонлар билан таъминлаш ва уларнинг нархи масаласи. Юрт бошига қўйилган, ҳар бир дақиқа, ҳар бир дармон аҳамияти бўлган даврда вазиятдан фойдаланиб қолишни истаган айрим зарф бандлари дорихоналарда зарурий дорилар тақчиллигини юзага келтирди ва уларнинг ноқонуний сотуви орқали мўмай даромадга эга бўлишни кўздати. Бу эса мазкур соҳаларга ҳам рақамли технологияларни тезкор жорий этиш лозимлигини яна бир бор қўрсатиб берди.

Ушбу муамома сайловчиларимиз томонидан ҳам энг кўп кўтарилган масала ҳисобланади. Шу боис, тегишли мутасаддилар билан ҳамкорликда дори-дармонларнинг ноқонуний айланмаси олдини олиш, уларнинг шифокор рецетисиз сотилишини қўйиб, реқламларини, нарх-навосини тартибга солиш мақсадида партия лойиҳаси, йўл харитаси ишлаб чиқилди. Ҳозир уни амалга ошириш бўйича ишлар олиб борилаётган.

Жумладан, дори воситаларининг ягона электрон базасини шакллантириш бўйича сайё-ҳаракатларни бошлаб юбордик. Ушбу ягона базада Ўзбекистонда ишлаб чиқарилган барча дори воситаларининг номи, нархи, ишлаб чиқарувчиси ва савдога қўйилган, яроқлилик мuddати, чет элдан келтирилган дори воситалари учун эса қўшимча равишда импорт қиливчининг маълумотларини кўрсатадиган электрон тизим йўлга қўйилди. Шу билан бирга, дори воситаларининг махсус коди орқали уларнинг ишлаб чиқарилгани ёки импорт қилинган кунидан бошлаб неча маротаба қўлдан-қўлга ўтгани, қимлар ишлаб чиқаргани ҳамда четдан келтирилгани ҳақидаги маълумотлар ҳам жойлашган бўлади. Бу кўринишдаги маълумотлар эса дори воситаларининг қонуний равишда сотува қилинганлигини кўриш имконини беради. Бу тизим, шубҳасиз, дори-дармон нархини барқарорлаштириш ва сифатини таъминлаш имкониятини яратди.

Юқорида таъкидлаганимиздек, кўзга кўринмас вирус шаклидаги қаттол душманин маҳв этиш учун жиддий қадамлар ташланмоқда. Энди бу борада давлатни қатъий қўллаб-қувватлаш навбати сизу бизга, халқимизга келди. Бежиз элимизда "Қарс икки қўлдан чиқади", деган нақл вужудга келмаган. Коронавирусга қарши курашаётган 140 мингдан ортиқ шифокор меҳнати билан ҳар бир инсоннинг тиббий маданияти ўзаро ҳамкорликда, муштарай бўлса, ҳар қандай хасталикни енгиш мумкин. Афсуски, айрим беморлар нотўғри, ўзбилармонлик билан қилинган муолажалар ортидан оғир аҳолига тушиб қолмоқдалар. Бу эса тиббиётчилар ишини ўн қарра қийинлаштирмоқда, боз устига, даво сари олиб борушни йўлда ҳам қийинлаштириш вужудга келтирмоқда. Шу боис, халқимизда тиббий маданиятни ошириш, ўз соғлиқларига нисбатан эътиборни қўйиштириш масаласи асосий ўринга чиқиши лозим. Бундан ташқари, карантин қоидаларига оғишмасдан риоя этиш ҳам ижобий натижага қафолатлади.

Шу ўринда халқ вакиллариининг ҳам хизматини таъкидлаб ўтиш жоиз. Партиямиз ва депутатларимиз томонидан вақтинча даромадсиз қолган, эҳтиёжманд оилаларни қўллаб-қувватлаш мақсадида "Саховат ва кўмак" умумхалқ ҳаракати бўйича ҳам таъминланган ва боқувчисини йўқотган оилаларнинг 15 220 тасига зарурий озиқ-овқат ва тиббиёт махсулотлари етказиб берилди. Қўрсатилган ҳоимийлик кўмаги қиймати жами 1 миллиард 500 миллион сўмини ташкил қилди. Шунингдек, март-апрель ойларида партия депутатлари ва ходимларининг бир кунлик иш ҳақлари "Меҳрошадат ва саломатлик" жамоат фондига ўтказиб берилди.

Олий Мажлис Қонунчилик палатасининг партиядан сайланган депутатлари ҳамда маҳаллий кенгашлар депутатлари ҳудудлардаги тиббиёт муассасалари, бозорлар, дорихоналарда бўлиб, жойларда пандемия талабларининг бажарилиш ҳолатларини ўрганди.

Бундан бунён ҳам жойларда қарор ва фармонлар ижроси устидан депутатлик назоратини ўрнатиш, уларнинг ҳар бир ҳудуд бўйича ижро этилиши бўйича тўлиқ назорат олиш ишлари давом эттирилади. Шу билан бирга, аҳоли фикрини ўрганиш, дардга енгилмасдан карантин шароитида меҳнат қилиш ва даромад топиш йўллариини ривожлантириш парламент ва маҳаллий кенашлардаги депутатларимиздан янги ташаббусларни талаб этади. Албатта, сиёсий партиялар ҳам жамиятдаги етук куч сифатида барча имкониятларни тўлиқ ишга солса, мақсадларимиз ўз рўйини топади.

Эътироф этиш лозим, сўнгги кунларда қўрилган чоралар туфайли аҳолиимизнинг кайфияти ижобий тарафга ўзгарди, давлатта, шифокорларга ишончи қайтди, аммо бунинг етарли дея олмаимиз. Ҳали олдимизда қилинадиган ишлар бисёр. Бунинг учун ҳар биримиз белгиланган вазифаларга виждонан ёндашиб, бирлашишимиз, залворли бир муштарай айланишимиз лозим. Халқимиз азалдан аҳиллик, ҳамжихатлик, ўзаро ғамхўрлик борасида ном қозongan. Бу синовини ҳам биргаликда енгиб, ёруғ юз билан қиқишимизга ишончимиз комил. Бу мураккаб жараёнда бебаҳо бойлигимиз — соғлиқимизни муҳофазалаш барча муваффақиятларнинг аввали. Ҳамкорлигини тўғри белгилаб олиш, бу борада ҳар ким ўз бурч ва масъулиятини унутмаслиги эса ишчимиз янада осонлаштиради. Фаровон кунлар яқин, унга қисқа мuddатда олиб боруви йўлини эса ўзини яратамиз.

Фидойилик

Эшморит ЭШБОЕВ, Республика ихтисослаштирилган дерматовенерология ва косметология илмий-амалий тиббиёт маркази профессори, тиббиёт фанлари доктори, микробиолог

Куннинг ярмига бориб касалхонадаги шифокорлар тийиблаб қолди. Эмишки, соат 12 дан кейин ҳамма бош шифокор хонасида йиғилар экан. Фақат қабулхонада икки-уч кишидан ортиқ одам тўпланмаслиги керак. Ўрта ва кичик тиббиёт ходимлари кейинроқ, куннинг иккинчи ярмида фаррошлар киради, деган хабар тарқалди.

ҚАСАМЁДГА СОДИҚЛИК

Музаффар АБДУЛЛАЕВ олган сурат.

Бироз вақт ўтар-ўтмас, иккинчи хабар ҳам ёйилди. Фақат олтиш ёшдан ўтганларга бу тегишли эмас. Хонамда ўтирганча ўйлаиб қолдим. Ҳўш, бу қандай хабар экан? Бу масканда фаоллаёт кўрсатаётганимга қирқ йилдан ошибдики, бош шифокорнинг "Олтиш ёшдан катталар си ҳовлиқиб кетавтган экан.

— Қизим, тинчликми? — деб сўрадим.

— Э, домла, бу сизга тегишли эмас, нафақадагилар бормайди, — деди-да, тўхтамасдан ўтиб кетди.

Никобимни тақдим-да, атрофга қарадим. "Ҳўш, битта шифохонада, институтда шунча йил ишлаб, ўқиб, болаларни ўқитиб, илм бердим. Энди бизга "тегишли бўлмаган нарс"а нима экан, деб бош шифокор қабулхонаси томон юрдим. Ҳақиқатан, ижтимоий масофа сақланган, никоб тақдан ҳолда ўн-ўн беш чоғли ёш шифокор мени кўриб, ҳаммаси хурмат билан ўрнидан турди. Саломалиқдан сўнг секин сўрадим.

— Ичкарига кирсам бўладими? — Киринг, домла, сиз навбат кутмасангиз ҳам бўлади.

Эшикни тақиллатиб, бош шифокор хонасига кирдим. У ўринбосар иккасида ёш ҳамкасбимиз билан гаплашаётган экан.

— Устоз, сиз ўтира туринг, кейин вазиятни тушунтираман, — дедию сўзда давом этди.

— Масала жуда жиддий. Уйингизга бориб, ўзингиз учун энг керакли бирламчи нарсаларингизни олинг-да, Зангиота туманида янги очилган шифохонага эртага эрталаб етиб бориң. Розимизми? — Ҳа, албатта, айтилган вақтда етиб бораман.

— Раҳмат сизга! Кетишингиз мумкин.

Сўнг бош шифокор менга юзлашиб:

— Устоз, COVID-19 билан курашиш учун бизнинг ходимларини ҳам жалб қилишяпти. Тўғри, биз инфекиционист эмасмиз, аммо шифокоримиз, қасамёд қилганимиз, бажариладиган ҳамма муолажаларни уч-тўрт кун ичида охирига етказишимиз шарт. Ўзингизнинг хабарингиз бор, олтишдан ошганларни юбора олмаимиз, сабаб маълум. Уларга мабодо касаллик юкса, оғир ўтати, — дедию, навбатдаги шифокорни чақирди. Оқсариқдан келган шифокор ўзини жуда хотиржам тутди.

— Ота-онамга, фарзандларимга бозорлик қилиб бераман-да, эртага белгиланган вақтда айтилган жойга етиб бораман, — деб рухсат сўраб чиқиб кетди. Кейинги шифокор ўттизлардан ошган аёл эди.

— Турмуш ўртоғим ҳам шифокор, бир ойдан бери аэропортда мигрантларни тиббий кўриқдан

ўтказишда қатнашмоқда. Икки фарзандимни онамга топшириб, эртага айтган жойингизга бораман, — деди.

Кейин ҳамширалар бирин-кетин кирди. Эътиборлиси шунда эдики, уларнинг бирортаси ҳам рад жавобини бермади. Ҳатто фаррошлар ҳам "керак бўлса, бо-рамиз", дейишди. Икки соатга қолмасдан 80 йиллик катта бир илм даргоҳининг оқ халатли шифокорлари, ҳамширалари, ҳатто қасамёд қилмаган оддий фаррошлари кўзга кўринмас душман билан курашишга қатнашмоқда. Шу орада менинг ҳам хурмат-эътиромимни қилиб, уйга, карантинга жўнатишди. Қарангки, мамлакатимизда эълон қилинган карантин шартларига қарамай, бирпасда институт дарвозаси олдида ҳар хил русумли автомобилларда кирақашлар пайдо бўлди. Улардан бири қўлида қалитини ўйнатиб, ҳамшира қизларга "Такси бор, қаерга борасизлар", деди. Шунда қизлардан бири "Юнусободга", деб жавоб берди.

"Икки кишига 20 мингдан 40 минг бўлади", деди таксичи. Қизларнинг иккаси ҳам "Иштахангиз зўр-ку", дейишди, аммо чорасиз таксига ўтирди. Учинчи аёл келиб, "Сергелига", деди.

Ҳайдовчи "Матиз"нинг ичида ўтириб, "Рози бўлсангиз 50 минг, фақат йўлдан одам олишим мумкин", деди. Қаранг, қисқа вақт ичида дарвоза олдида ҳеч ким қолмади. Мен ҳам қора сўмкамни кўтариб, карантинга отландим. Уйга чорла-рота 2 километр, 26-27 дақиқа яёв қораман, фикрлар олис 90-йилларга олиб кетди...

Касаллик "сен катта, сен кичиксан", демас экан. Юқиб қолдим, тамом, ё даволанасан, ё ... Кишининг қорли кунлари ёши етмишини қоралаб қолган сердоқон, қорчадан келган бир отахонни лаборатория текширувига олиб келишди. Йўлланмада кўрсатилганидек, салкам икки ойдан бери тери касаллиги ташхиси билан даволанган, аммо муолажалар унчалик самара бермаган. Уни қайтадан махсус лаборатория текширувидан ўтказиш керак. Ротпа-рота икки соат микрокда текширилди. Не кўз билан қўрайки, препаратда мохов касаллигини кўзгатувчи микроблар қип-қизил бўлиб ястаниб ётарди. Ташхис — мохов. Тиббиёт тилида "лепра" дейилади. Улар давола-надиган макон эса "лепарозий", яъни "моховхона" деб аталади. Эртасига ҳаммаёқ тўполон бўлиб кетди. "Шунча кундан бери биз моховни даволаётган эканмиз, билмабмиз, — деб сўз бошлади бош шифокор. — Энди беморни зудлик билан изоляция қилишимиз керак. Аниқроғи, "моховхона"га олиб боришимиз керак. У жойда уни алоҳида қилиб, махсус даволашади. Ҳўш, ким, қайси шифокор кузатиб боради".

Ҳеч ким лом-ним демади. Бирини, иккинчисини турғизиди.

Уйга кириб, яна ўйга ботдим. Ўттиз йил аввал бир касални шифо масканига олиб бориш учун бутун бошли шифохонадан биргина шифокор чиқмаган эди. Энди-чи? Бугун ҳар бир шифокор, яна ёшлар, ўғил-қизларини энг оғир, энг юқумли касалликлардан бири COVID-19 ни даволашга шай эканини очикдан-очик айтмоқда.

Ҳеч бир шифокор рози бўлмади. Ҳатто айримлари: "Мен мохов дўштири бўламан, деб етти йил институтда ўқиганим йўқ, қасам-ёдни эса беморларни даволайман деб ичганиман", дея димоғини кўтарди. Тортишув анчагача давом этди. Кимлардир ҳатто бўшах учун ариза ёзишни рўқач қилди. Охири навбат менга келди. Ҳеч иккиланмасдан "Бораман", дедим. Шунда бош шифокор уринбосари "Ахир бу киши лаборатория ходими-ку, бу ёғи қандай бўлади?", деса, бошлиқ ҳаммага қараб, "Зўр бўлади", деса бўлади-ми! Иш кунининг ниҳоясида махсус тез ёрдам машинаси келди ва биз — ҳайдовчи, бемор ва мен "моховхона"га кетдик. У жойга ярим кунда етиб бордик. Қаранг, ичкарида беморларнинг бирортаси ҳам ухламаган, қаердан билса, бишишган. Бизни ўша жойнинг бош шифокори билан беш-олти-та бемор кутуб олди. Шунда ёши кекса бир бемор сўз бошлади:

— Йигит, беморни сен аниқлабсан, бунинг учун раҳмат айтиб қўяй. Бизлар бу жойда 20-30 йилдан бери изоляциядамын. Тун-кун бизга барибир. Бу ердангиларнинг учтадан биттаси кўр. Қолганлари ҳам нотирон. Бизга сўз бер, қасам ич, келажақда бу касалликни ўрганаман, беморларни тузатаман, қўлимдан келган яхшиликни қиламан, деб. Розимисан ахир, Гиппократнинг қасамини ичганисан. Ёки тонасанми?

Авалгига додираб қолдим, кейин ўзимга келиб сўз бердим:

— Мен сизларга ёрдам бераман! Мана, орадан қарийб ўттиз йил ўтди. Ўндай жойлар ёпилиб кетди. Беморларнинг бир қисми ёшани яшаб ўтди, бир қисми тузалиб, уйига қайтди.

Уша фикр-хаёллар билан уйга ҳам келиб қўлибман. Олдимдан автоуловодаги кўчма дўкон чиқди.

— Хорманлар, — дейман. — Тухум қанчадан?

— Катталари бир минг икки юз, кичиклари минг сўмдан.

— Ё раббим. Ахир, ўтган ҳафта олти-етти ош сўм эди-ку.

— Ака, ёқмаси бошқа жойга бориң, бизнинг товуклар қиммат тухум қўяди.

Уйга кириб, яна ўйга ботдим. Ўттиз йил аввал бир касални шифо масканига олиб бориш учун бутун бошли шифохонадан биргина шифокор чиқмаган эди. Энди-чи? Бугун ҳар бир шифокор, яна ёшлар, ўғил-қизларини энг оғир, энг юқумли касалликлардан бири COVID-19 ни даволашга шай эканини очикдан-очик айтмоқда. Бундай мард ва жасур, ўз касбига фидойи шифокор йигит-қизлар янги Ўзбекистонда тарбия кўрган, Ватаннинг ҳақиқий фарзандлари. Биз улар билан фахрланамиз. Ахир ўзининг, яқинларининг ҳаётини хавфга қўйиб, хаста жонлар дардига дармон бўлиш учун олтанлаётган, халқ дардини ўзининг дарди деб билаётган, касбига содиқ шифокорлар билан фахрланмай бўладими? Уларнинг машаққатли, аммо шарафли меҳнати олдида бош эмасдан бўладими? Улар қасамёд қилган. Ана шу қасамёда нечоғлиқ содиқлиги бугун синовдан ўтмоқда. Қирақашлар, тухумни устига қўйиб сотаётган олибсотар қолчилар халқи олдида, ватани олдида қасам ичмаган. Қизик, улар бирламчи шифокорнинг қасамёди эскирмаслигини? Халқ учун хизмат қилиш олий саодат эканини англаймикин? Инсонга берилган омонат умрни қандай яшаб ўтди ҳар кимнинг виждонига ҳавола, деган ўйлар билан ўзимга таскин бераман.

Адабий ўйлар

ҲАР БИР ЗАМОН ЎЗ ТАРИЖИНИ ЯРАТАДИ

Президентимизнинг 2017 йил 3 август куни мамлакатимиз ижодкор зиёлилари вакиллари билан учрашувига уч йил тўлди

Носиржон ЖҲРАЕВ,
Ўзбекистон Ёзувчилар
уюшмаси аъзоси, шоир

Уч йил аввалги учрашув

Ҳар қандай янгиланиш, аввало, эзгу ният, сўнгра муайян ҳаракат натижасидир. Яхшидан яхши орзу-истак қилаверсанг-у, унга мос ҳаракат бўлмаса ёки аниқ мақсад-муддосиз кўр-кўрона югураверсанг, на самара бўлади, на янгиллик. Ҳамма гап шу икки омилнинг уйғунлигидан, ният ва ҳаракат бирлигидан.

Бундан уч йил муқаддам, 2017 йилнинг 3 август куни Президентимиз самимий даврада халқимизнинг бир гуруҳ зиёлилари — шоиру ёзувчи, мусаввиру ҳайкалтарош, актёру режиссёр, бастакору хонанда — қўйингки, маданият, санъат ва адабиёт ахли вакиллари билан дилдан суҳбатлашди, кечаги кун хулосалари, бугунги кун масалалари, эртанги кун режалари рўй-рост тилга олинди.

Ушанда ёш ижодкор сифатида йиғилишда иштирок этиб, ён дафтаримни тигиз-муҳим ёзув-эслатмаларга тўлдириб чиқарганим, қайдларим сўнгига қўйиладиганча ёзиб қўйдим:

"Мажлис 6 соат давом этди. Давлат раҳбари соҳага доир 30 дан ортиқ аниқ масалани кун тартибига қўйди. Муаммолар санаб ўтилди, уларнинг ечимига ҳам шу ернинг ўзида жавоб изланди. Бугун миллият маънавияти, адабиёти, санъати ривожини учун яхши ниятлар қилинди, эртадан эса жиддий ҳаракатлар бошланиши зарур!"

Орадан уч йил ўтди. Эҳтимол, маданият ва санъатнинг бошқа соҳаларига менинг унчалик тишим ўтмас, уларда юз берган қатор ўзгариш ва ислохотларни ўрнига қўйиб шарҳлай олмасам. Аммо шоир сифатида, адабиёт вакили сифатида шу ўтган давр мобайнида қалам аҳлининг "бош идораси" ҳисобланган Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси фаолиятида, ижодкор қаламкашлар ҳаётида реал

воқеликка айланган янгиланишларни айта олам. Айтишим ҳам керак...

Бошпанасизликнинг 84-йилида...

Ҳар қандай фарзанд, қизми-ўғилми, кўнглида севинч-жўшганда ёки бошига синов тушганда, омади қўлганда ёки ўпкаси тўлганда, биринчи бўлиб бош урар ери ота-онасининг уйи — бемалол, беминнат ҳадди сифатидан даргоҳига боради. Аммо борганинда ота-онанинг ўзи сизингиз ўтирган, ўзиники бўлмаган жойда омонат яшаётган бўлса, у ерга на қувончнинг, на қайғунинг олиб борадиган. Мум тишлаб бориб, тош тишлаб қайтасан...

Биз ёшлар ақл таниб, йўл топиб Ёзувчилар уюшмасига қатнай бошлаганимизда, уюшма худди шундай ғариб ота-онадек чорасиз эди. Гарчи улуг аллома устозлар очик юз билан қўтиб олса-да, уларнинг бағри кенг, аммо имкони танг эди.

Ижарада яшаганлар билади — ҳар ойлик ҳақини вақтида тўлаб турсанг ҳам негидир ҳеч чехранг очилиб яшаб бўлмайди, нимадир юрагингни гашлаб тураверасан. Ёзувчилар уюшмасининг ҳам 84 йил ўз уйи бўлмади. Гарчанд Ойбек, Абдулла Қаҳҳор, Ғафур Ғуллом, Шайхзода, Ҳамид Олимжон, Усмон Носир, Зулфия даврасидан бошланган авлод ва ундан кейинги ҳамма ижодкорлар тақдирига тенг шерик бўлиб келса ҳам, минглаб адабиётлар туғилишига доялик қилган бўлса ҳам ўзининг "тўрт синчли, икки деразали" уйи бўлмади.

Таъбир жой бўлса, **бошпана** — ўзбек тилидаги энг "қора", "хашаки" сўзлардан бири, аммо залвори, моҳияти, ҳаёт учун зарурати жиҳатдан энг қадри қаломдир. Чумоли иш, қалалар гўмбалидан тортиб, то миллионерларнинг бир неча юз миллион долларлик қасрларига ҳам мана шу одми сўз — бошпана деб аталади.

1934 йилда ташкил этилган уюшмамиз эса сарсонлиқнинг, бошпанасизликнинг 84-йилида ўз азиз, беминнат уйига, эркин нафас оладиган биносига эга бўлди. Бугун пойтахт марказидаги Миллий бог бағрида кўр тўкиб турган олпоқ қошона худди фарзандларини дуо қилиб, қорлаб турган ота уйдек қадрдон бошпанамизга айланган.

Бу уй айвонига қалдирғочдек чўғурлаб қириб-чиқиб юрган ёш ижодкорларга қараб туриб эса ушбу муборақ манзил ҳали қанча-қанча юксак парвозларга елка тутди, деб қувонади киши.

Қарор — муқаррарлик белгиси...

Ўша учрашувдан кейинги муҳим қадамлардан яна бири — 2018 йил

Президентимиз халқимиз ва адабиётимиз тарихида муҳим ўрин тутган бу улуг номлар билан боғлиқ хотиралар парча-парча, узук-юлуқ бўлиб туришини истамади. Шунинг учун ҳам ҳазрат Навоий ҳузурда адабиётимизнинг бошқа қўтлуг сиймолари ҳам яхлит давра ясадилар, муҳташам гулдастага айландилар.

5 апрелда Президентимизнинг "Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси фаолиятини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида"ги қарори имзолаштирилди. Яна ҳам аниқроқ айтганда, учрашувда тилга олинган муаммолар, ёзувчи-шоирлар фаолияти ва ҳаётига дахлдор қўллаб-масалалар шу ҳужжатда ўз аксини топди.

26 банддан иборат ушбу ҳужжатда қалам аҳлининг барча орзу-армони: ёзувчи-шоирларни моддий-маънавий қўллаб-қувватлаш, уларнинг уй-жойига бўлган эҳтиёжини таъминлаш, турмуш даражасини яхшилаш, фахрий ижодкорларнинг ижтимоий ҳимоясини муҳташам йўлга қўйиш, Зулфия номидаги давлат мукофоти совриндорларнинг адабиётдаги тақдирига қайғуриш, нодир асарларимизни дунё тилларига таржима қилиш, уюшманинг худудий бўлимли иш самарадорлиги ва ҳаётини аҳамиятини ошириш каби бир-биридан муҳим масалалар муҳрланган эди. Шунинг учун ҳам бу қарор Ёзувчилар уюшмасининг келгусидаги иш фаолияти учун аниқ ва очик ҳарита бўлди.

Бугун истаган киши ўша қарорни қўлга олиб, унда белгиланган вазифалар ижросини бандма-банд солиштирса, ўтган давр ичида чора-тадбирларнинг аксарияти қўғоздан ҳаётга кўчганига гувоҳ бўлади.

Ташкилнинг қўқ марказида ижодкорлар учун қурилган кўп қаватли уйлар шодаси, Зомин тоғлари орасида йирик марвариддек ярқираб турган дам олиш маскани, очик осмон остидаги адабиёт

музейига айланган Адиблар хиёбони, ҳар бир вилоятга борганинда худди Оғаҳий, Ибрат, Ҳамид Олимжон, Зулфия, Эркин Воҳидов, Абдулла Орипов, Ҳалима Худойбердиева, Мухаммад Юсуфнинг ўзи бўлиб ҳузуринга пешвоз чиқиб келадиган ижод мактаблари, Тошкентнинг фойзи ва кўригига айланган Қодирий мактаби...

Буларнинг ҳаммаси дастлаб ўша тарихий учрашувда Президент томонидан эзгу режалар сифатида айтиб ўтилди, кейин қатъий қарор сифатида ҳужжатда муҳрланди, бугун эса муқаррар ади улар...

Тарихий ва ҳамнафас афсоналар

Инсон психологияси шундай — ўз кўзи билан кўрмаган кишилар, воқеалар ҳақидаги гапларга осонгина ишонади, тез қўнкади. Шундоқ эндаги тақдирларимас ажойиботларга эса негидир бефарқ яшайди.

Бизнинг авлод учун Қодирий, Чўлпон, Бехбудий қабилар тўғул Қаҳҳор, Шайхзода, Ойбек, Миртемир сингари яқин ўтмишда яшаб ўтган устозлар номи ҳам жуда олсиди кўринад. Сабаби, биз уларни китобларда, суратларда, ҳайкаллар шаклида кўрганимиз, холос. Уларнинг ҳар бири, шубҳасиз, бизнинг онгимизга чинакам афсона бўлиб қашланган. Шунинг учун ҳам ҳар гал уларнинг тошйўмиси

қаршисида турганда, мана шу ҳайкалларни кўришга руҳан тайёр бўламиз.

Бирок Саид Аҳмад, Озод Шарифидинов, Эркин Воҳидов, Абдулла Орипов, Ҳалима Худойбердиева, Мухаммад Юсуф... Булар кўни кеча ёнимизда юрган, давраларга фойз бериб ўтирган, бизга таълим берган, шеър ўқиган тирик афсоналар эди... Кимдир тушунган, кимдир тушунмаган, кимдир қадрига етган, кимдир менсиммаган афсоналар эди улар...

2001 йилда ёш ижодкорларнинг Зомин семинарида биринчи ва охириги марта кўрганим Мухаммад ака, бир хонанда биروز ишлаб бир умрлик эсдалик олганим Ҳалима опа, уларга невардек эркаклик қилиб юрганим Эркин ака ва Абдулла ака, қаҳқаҳасио фалсафасини ўз оғзидан эшитиб ўрганганим Саид Аҳмад ва Озод домлалар ҳайкалга айланишига кўниқилишим қийин, албатта.

Аммо мен бунда бошқа бир ҳикमत кўраман.

Президентимиз халқимиз ва адабиётимиз тарихида муҳим ўрин тутган бу улуг номлар билан боғлиқ хотиралар парча-парча, узук-юлуқ бўлиб туришини истамади. Шунинг учун ҳам ҳазрат Навоий ҳузурда адабиётимизнинг бошқа қўтлуг сиймолари ҳам яхлит давра ясадилар, муҳташам гулдастага айландилар. Мана энди янгидан барпо этилган Адиблар хиёбони келажак авлодлар учун очик турган "Адабиёт китоби" вазифасини ўтайди, бу майдон 6 гектарлик "Адабиёт хонаси" бўлади, десам муболага эмас.

Бир-икки аср ўтиб, худди Навоий каби Эркин Воҳидов, Абдулла Ориповлар ҳам хаёлга яқин, ҳаётдан олис сиймоларга айланади. Ана ушанда мазкур хиёбоннинг қадри ҳозиргидан ўн қарра, юз қарра ортади. Бу бор гап. Чунки инсон психологияси шундай — биз қанча кам кўрсак, шунча кўп соғинамиз.

Ҳақиқат кўрсатилмайди, кўрилади

Федерико Гарсиа Лорканинг "Энг қайғули шодлик" (Шавкат Раҳмон таржимаси) китобини ўқиб тугатган пайтим кундалигимга қуйидагича ёзиб қўйдим: "Мени ҳайратга солган нарсаси шеърлар эмас, уларда очик турган ҳақиқатдир!"

Чиндан ҳам, менга ҳақиқатни кўрсатинг, деб талаб қўйиш нодоннинг иши. Ҳақиқи, ҳақиқатни, ҳақиқийликни кўнгил ва ақл кўзи очик одамларгина кўра олади. Нафакат кўради, унинг сабабини, моҳиятини, куч-қудратини англайди.

Мен бу сатрларда бугун ўзбек адабиёти, ўзбек адабиёти кўриб турган айтиш ҳақиқатларни қайд этдим. Зеро, бу ҳақиқатларни кимдир кўрсатиш учун эмас, кўрганимиз ҳақиқат эканини эътироф этиш учун ёздим.

Зеро...

Катта гилдирак вазмин айланади, аммо чўқур из қолдиради. Бир ижодкор сифатида мамлакатда амалга оширилётган ислохотлар боришини кўзатар эканман, ўта босқичли ва узқичи қўлаб қилинаётган барча эзгу ҳаракатлар жаҳон тарих китобида ҳам, миллий адабиётимизда ҳам, энг муҳими, халқимиз ҳаётида ҳам ўчмас ва нури битилган бўлиб қолишига ишонаман. Чунки ҳар бир давр ўз таржимаи ҳолини ҳаёт деб аталган буюк асарга қўшиб бораверади.

Мамлакатимиз Мустақиллигининг 29 йиллигига

МЕҲМЕТ СУРЕЙЯ ЭР:
“БУГУН ТУРКИЯ ВА ЎЗБЕКИСТОН ЎРТАСИДАГИ
МУНОСАБАТЛАРИНИНГ ЭНГ ОШАМАРАЛИ ДАВРИДАМИЗ”

► Бошланиш 1-бетда

Сиёсий, иқтисодий, савдо, маданий ва бошқа соҳалардаги ҳамкорлик ривожланиб, аниқ натижалар бўлиб кўрсатмоқда. Мана шундай тарихий даврда биз учун ота юрт ҳисобланган заминда Туркиянинг элчиси бўлиб ишлаш мен учун катта фойда.

Туркия ва Ўзбекистон ўртасидаги ҳамкорлигининг бугунги даражадаги жадвал ривожланиши замиридаги энг муҳим ҳаракатга келтирувчи куч, албатта, олий даражадаги сиёсий иродадир. Президентларимиз Режеп Таййип Эрдоган ва Шавкат Мирзиёев ўртасидаги яқин дўстлик муносабатлари ҳамда уларнинг ҳамкорлигимизни ривожлантириш бўйича берган аниқ кўрсатмалари ўзаро алоқаримизнинг барча соҳаларда шиддат билан ривожланишига туртки бўлмоқда.

Мамлакатларимиз ўртасидаги қардошлик ришталарига таянган стратегик шериклик муносабатларининг ўзгича ташкил этувчи ўзаро ишонч ва ҳамфикрлик фаолиятимизнинг асосига айланган. Ана шу манбалардан сув ичган икки томонлама алоқаларимиз иқтисодиёт соҳасидан маданий, таълим, транспорт, энергетикадан соғлиқни сақлашгача, туризмдан спортгача бўлган барча соҳаларда кун сайин кенгаймоқда ва чуқурлашиб бормоқда. Парламентлар, вазирлик ва расмий идоралар, таълим муассасалари, фуқаролик жамияти ташкилотлари ўртасида ҳам яқин ҳамкорлик ўрнатилган. Ҳатто ҳозир бутун дунё ўз бошидан ўтказётган COVID-19 пандемияси даврида ҳам мулоқотлар ва музокараларимиз тўхтаб қолгани йўқ. Аксинча, янги ҳамкорлик саҳифаларини очиб бериш имконияти.

— Президент Шавкат Мирзиёев Ўзбекистоннинг ички ва ташқи сиёсат жабҳаларида кенг қамровли ислохотларни амалга оширмоқда. Табиийки, бу мамлакатларимиз ўртасида дўстлик ва яхши қўнанишчилик алоқалари, кўп томонлама ўзаро манфаатли ҳамкорлик муносабатлари ривожланишида муҳим аҳамият касб этмоқда...

— Президент Шавкат Мирзиёев бошчилигида кенг кўламли ислохотлар Ўзбекистоннинг жадвал ривожланиши ва ўсиш палласига киришига имконият яратди. Ислохотлар туфайли жуда қисқа вақт ичида иқтисодиёт, ижтимоий ривожланиш, инсон ҳуқуқлари, таълим, ахборот технологиялари, саноат, адлия, экология каби кўплаб соҳаларда улкан марраларга эришилди. Биз бу ислохотларни ҳамма қўллаб-қувватлаймиз.

Ўзбекистоннинг ривожланишига имкон қадар ўз ҳиссамизни қўшаётганимиздан мамнунмиз. Мамлакатимиз тақрибасини ҳар соҳада қардош Ўзбекистон билан ўртоқлашялмиз. Бошқа томондан, Президент Шавкат Мирзиёевнинг қўшни давлатлар билан тинчлик, барқарорлик ва фаровонлик сиёсати кўп томонли платформаларда Ўзбекистоннинг мавқени янада оширди. Шунингдек, дипломатия йўналишида ҳам Ўзбекистон бошқа мамлакатлар билан муносабатларда қўтилган даражага тезлик билан кўтарилишга эришди.

Албатта, бу ислохотлар Ўзбекистон-Туркия ҳамкорлик алоқаларига ҳам иккинчи таъсир кўрсатмоқда. Хусусан, Фаол инвестициялар ва ижтимоий ривожланиш йили деб эълон қилинган 2019 йил-

да мамлакатга киритилётган инвестициялар ҳажмини ошириш, ўзаро савдо алоқаларини янада ривожлантиришга қўлай шароитлар яратиш учун катта қадамлар қўйилди. Бу савб-ҳаракатлар мамлакатларимиз ўртасидаги савдо алоқаларининг ривожига муҳим ҳисса бўлиб қўшилди. Яратилган ҳуқуқий замин ва рағбатлар туфайли ўзаро савдо ҳажмини давлат раҳбарларимиз белгилаб берган 5 миллиард долларлик маррага етказиш йўлида тизимли ишларни амалга оширдик.

Бундан ташқари, ҳуқуқ устуворлиги таъминининг қўлайлигини барча соҳаларда ҳамкорлигимизнинг ривожланиши учун ишончли муҳит яратди. Тадбиркорларимиз кўнглиларини тўқ қилиб Ўзбекистонда бизнесини юрота олишига қўзи етгани сайин ўзаро инвестиция ва савдо муносабатларидаги ўсиш суръати ортисидан давом этмоқда.

Президент Шавкат Мирзиёев жорий йилда Олий Мажлиси Мурожаатномасида 2020 йилни Илм-маърифат ва рақамли иқтисодиётнинг ривожлантириш йили деб эълон қилди. Биз ҳам буни ўзимиз учун бир "йўл харитаси" сифатида қабул қилдик. Ҳамкорлигимизни бу йил, айниқса, таълим соҳасида ривожлантирмоқдамиз. Сифатли ишчи кучи ва замонавий билимлар бебаҳо қадрият бўлиб турган ҳозирги кунда, асосан, олий таълим ва касб-хунарга ўргатиш соҳасида ҳамкорлигимизни чуқурлаштириш учун муҳим қадамлар қўйдик ва қўймоқдамиз.

Туркия ва Ўзбекистоннинг илгор университетлари ўртасида ҳамкорлик тўғрисида шартномалар имзоланмоқда, университет филиаллари очилмоқда. Икки томонлама диплом бериш дастурлари

амалга оширилипти, ўқитувчи ва талабалар алмашиш имкониятини берадиган дастурлар жорий қилинмоқда. Айни пайтда Туркиянинг 15 та университети Ўзбекистон университетлари билан яқин ҳамкорлик алоқаларини ўрнатган. Олий таълим соҳасидаги ҳамкорлигимиз берган аниқ натижалардан бири Туркия палаталар ва биржалар уюшмасига қарашли Иқтисодиёт ва технология университети филиалининг Ўзбекистонда очилгани бўлди. Мазкур филиалда келгуси ўқув йили учун талабаларни қабул қилишга ҳозирликлар бошланиш арафасида турибди.

Бундан ташқари, Истанбул университети, Мармара университети, Баҳчешехир университети, Улудаг университети, Йилдирим Боязид университети, Хоккибайрам университети, Гозий университети, Яқин Шарқ саноат ва савдо маркази, Техника университети ва бошқа нубузли олий ўқув юртлиари ҳам келгуси ўқув йилида абитуриентларга ўз эшиklarини очиб учун тайёрларлик кўрмоқда. Пандемия жараёни бизнинг бу ишларимизга ғов бўлмаслиги учун қўлимиздан келган барча ҳаракатларни қилялмиз.

— Туркий тилли давлатлар ҳамкорлик кенгаши доирасида давлатларимиз ўртасидаги ҳамкорлиқнинг истиқболларини қандай баҳолайсиз?

— Туркий тилли давлатлар ҳамкорлик кенгаши, яъни Туркий кенгаш аслида муштарак тил, тарих ва маданиятга эга мамлакатларнинг бошини қовуштирган халқаро ташкилотдир. Кенгашнинг ўтган йили Боку шаҳрида ўтказилган саммити чоғида Ўзбекистоннинг ҳам Туркий кен-

гашга қўшилиши бутун туркий дунё учун жуда муҳим воқеа бўлди. Ўзбекистоннинг аълолиги билан Туркий кенгаш ўзининг ҳақиқий тўлақонли моҳиятига эришди.

Туркий кенгаш номи остида иқтисодиёт, спорт, маданият, соғлиқни сақлаш тизимларини ҳам қамраб олган барча соҳаларда умумий тарихга, маданиятга ва қадриятларга эга мамлакатлар бир-бирларини қўллаб-қувватлаш ва ҳамкорлик алоқаларини ривожлантириш имкониятига эга бўлмоқда. Кенгаш, шунингдек, аъло давлатларга халқаро саҳнада елкама-елка қўлаб, биргаликда ҳаракат қилиш ва бу билан умумий муаммоларини халқаро минбарларда кўпчилик овоз билан кун тартибига қўйиш имкониятини бermoқда.

Туркий кенгаш ўтмиши бир, аждодлари бир бўлган қардош халқларни ўз бағрида бирлаштирган, кучларига-куч қўшган платформадир. Бу жиҳатдан кенгаш аълолиги маданий-маънавий шериклигимиз, муштарак тилимиз, динимиз ва ўтмишимиз атрофида кучли ришталар билан жиҳатлашиб, бу муштаҳам пойдевор устида алоқаларни барча соҳаларини қамраб олган ҳолда ривожлантиришни ва кенгайтиришни истади. Биз ҳамжиҳатликда ҳаракат қилганимиз сари бирлигимиздан куч оламиз.

— Ўзбекистондаги фаолиятингиз давомида нимадан энг кўп таъсирландингиз?

— Ўзбекистондаги фаолиятим давомида мени таъсирлантирган ҳолатларни санашни бошласам, бу мулоқот учун ажратилган вақт етмайди. Лекин бу ерда ўзбек халқи билан Онадўли инсонининг зуваласи битта хамирдан қорилганининг

шахсан гувоҳи бўлиш мени ҳар кунини ўз таъсирига олади. Албатта, Ўзбекистонда фаолиятини бошлашдан аввал ҳам тарихий ришталаримиз, тил, дин ва маданиятларимиз муштарак эканини билардим, лекин буларнинг барчасини ўз танангда ҳис қилиш таъминан бошқа бир туйғу экан.

Халқларимиз бир-бирининг кўзгудаги аксига ўхшайди. Бир ўзбекнинг хондонига меҳмонга борганингизда сизга кўрсатиладиган меҳмондўстлик бир турк инсонининг хондонидида меҳмонга кўрсатиладиган меҳмондўстлик бўлади. Туркий кенгаш номи остида иқтисодиёт, спорт, маданият, соғлиқни сақлаш тизимларини ҳам қамраб олган барча соҳаларда умумий тарихга, маданиятга ва қадриятларга эга мамлакатлар бир-бирларини қўллаб-қувватлаш ва ҳамкорлик алоқаларини ривожлантириш имкониятига эга бўлмоқда. Кенгаш, шунингдек, аъло давлатларга халқаро саҳнада елкама-елка қўлаб, биргаликда ҳаракат қилиш ва бу билан умумий муаммоларини халқаро минбарларда кўпчилик овоз билан кун тартибига қўйиш имкониятини бermoқда.

Туркий кенгаш ўтмиши бир, аждодлари бир бўлган қардош халқларни ўз бағрида бирлаштирган, кучларига-куч қўшган платформадир. Бу жиҳатдан кенгаш аълолиги маданий-маънавий шериклигимиз, муштарак тилимиз, динимиз ва ўтмишимиз атрофида кучли ришталар билан жиҳатлашиб, бу муштаҳам пойдевор устида алоқаларни барча соҳаларини қамраб олган ҳолда ривожлантиришни ва кенгайтиришни истади. Биз ҳамжиҳатликда ҳаракат қилганимиз сари бирлигимиздан куч оламиз.

— Ўзбек халқига Мустақиллик байрами арафасида айтадиган тилақларингиз...

— Ўзбекистон халқини яқинлашиб келадиган Мустақиллик байрами билан чин юракдан яна бир бор табриклайман. Пандемия даврида барча ўзбек биродарларимизга, аввало, сийхат-саломатлик ва куч-қувват тилайман.

Дунёни мунаввар қилган муштарак қадимий тамаддунийида таянган ҳолда мамлакатларимизнинг йил сайин янги марраларни эгаллашини, миллий маданиятимизни замонавий цивилизация даражасидан юксакларга олиб чиқиш учун ишонч билан олға юришларини, ўрта-мишдаги қардошлик ришталарининг абдиётга қадар бардавом бўлишини тилаб қоламан.

“Дунё” АА

Эътироф

МИЛЛАТЛАРАРО ТУТУВЛИК

ВА ДИНИЙ БАҒРИКЕНГЛИК

халқимизга хос азалий фазилатдир

Мансур МУСАЕВ,
Республика Маънавият ва маърифат
маркази бўлим бошлиғи, сиёсий
фанлар бўйича фалсафа доктори

Бугун инсоният мутлақо ўзгача муҳит, янги талаб ва илгари кузатилмаган хавф-хатар ҳамда таҳдидлар кучайган бир шароитда яшашига тўғри келмоқда. Дунё миқёсида шиддат билан кечаётган бундай жараёнлар ижтимоий ҳаётнинг барча баҳолари, жумладан, маънавий-маърифий соҳаларга ҳам жиддий таъсир ўтказмоқда.

Бундай мураккаб шароитда тинчлик, барқарорликни асраш, таъкилликни мустаҳкамлаш ҳар бир давлатнинг устувор вазифаларидан бири бўлиб қолди.

Мамлакатимизда ҳам тинчлик ва тараққиёт таъминлаш, барқарорлик ҳамда фаровонлик муҳитининг ҳужм суришидан барча дин вакиллари бирдек манфаъдор. Ўз навбатида, давлат турли динларга эътиқод қилувчи фуқаролар, диний ташкилотлар ўртасида ўзаро муроса ва ҳурмат ўрнатилишига кўмаклашди, диний ва ўзга мутаассиблик ҳамда экстремизмга муносабатларни қарама-қарши қўйиш ва кескинлаштиришга, турли конфессиялар ўртасида адоватчи аёв олдиришга қаратилган хатти-ҳаракатларга йўл қўймайди. Бу борада давлатимиз раҳбарининг "...ҳозирги вақтда дунёнинг турли минтақаларида миллатлараро ва динлараро кескинлик кучайиб бормоқда, миллатчилик, диний мурасасизлик бош кўтармоқда. Бу иллатлар давлатни емириб, жамиятни парчалаб, радикал гуруҳ ва оқимлар учун мафкура базасига айланмоқда. Ана шундай заминимизда вазиятда мамлакатимизда турли миллат ва динга мансуб инсонлар ўртасида дўстлик ва ҳамжиҳатликни янада мустаҳкамлаш биз учун борган сари муҳим аҳамият касб этмоқда. Ҳеч шубҳасиз, бу бизнинг заминимизда тинчлик ва оқилолликнинг мустаҳкам кафолати, халқимиз бунёдкорлик салоҳиятини, унинг эртанги кунга бўлган ишончини оширишнинг асоси бўлиб хизмат қилмоқда", деган гаплари айни ҳақиқат эканига гувоҳ бўлмайди. Дарҳақиқат, Ўзбекистонда Миллатлараро тўтовлик ва диний бағрикенглик муносабатларининг таъминланиши, аввало, динлараро эътиқодларнинг олдини олиш бораберида турли дин вакиллари ўртасида ўзаро ҳамкорлик, бирдамлик ва ҳамжиҳатликнинг шаклланишига замин яратмоқда. Бугунги кунда юртимизда 130 дан ортқ миллат ва элат ўзаро иноқ, тутувликда яшаб келмоқда. 16 та конфессияга мансуб диний ташкилотлар эркин фаолият юритмоқда. Уларнинг ўз фаолиятини амалга ошириши ва мамлакат ҳаётида фаол иштирок этиши учун барча имкониятлар мавжуд. Жумладан, таълим муассасаларимизда ўқитиш 7 тилда олиб бориляпти, Ўзбекистон Миллий телерадиокомпанияси томонидан 12 тилда кўрсатув ва эшиттиришлар тайёрланмоқда. Мамлакатимизда этник ўзига хосликни ривожлантириш ва миллатлараро муносабатларни янада яқинлаштиришда 138 та миллий маданий марказ етакчи роль ўйнаётди. Улар ўз маданияти, тили, ҳунармандчилигини ривожлантириб, бир-бирини ўзаро бойитишга, кўп миллатли ягона оила туғишини мустаҳкамлашга салмоқли ҳисса қўшмоқда. Шунингдек, Ўзбекистонда ҳорижий мамлакатлар билан дўстлик ва маданий-маърифий алоқалар жамиятлари кенгаши, 34 та дўстлик жамияти муваффақиятли фаолият юритмоқда. Юртимизда ҳужм сураётган миллатлараро тутувлик, диний бағрикенглик, дўстлик ва бирдамлик муҳити Ўзбекистоннинг халқро майдондаги обрў-эътиборини янада юксалтиришда муҳим аҳамият касб этади.

Давлатимиз диний конфессиялар ўртасидаги тинчлик ва тутувликни қўллаб-қувватлайди. Бир диний конфессиядаги диндорларни бошқасига киритишга қаратилган хатти-ҳаракатлар (прозелитизм), шунингдек, бошқа дин қандай миссонерлик фаолияти ман этилади. Ушбу қоидаларни бузган шахслар қонунда белгиланган тартибда жавобгарликка тортилми алоҳида кўрсатиб ўтилган. Бинобарин, Ўзбекистонда барча дин вакиллари учун диний бағрикенглик муҳити мустаҳкамлаш, аввало, мамлакатимиз фуқаролари ўртасидаги ўзаро бирдамлик, тутувлик ва иноқликни таъминлашда муҳим ўрин тутди.

2014 йилнинг 12 ноябрида Тошкент ислом университетида бўлиб ўтган

"Конфессиялараро мулоқот ва диний бағрикенглик — жамият барқарорлиги гарови" мавзусидаги халқро илмий-амалий конференцияда қатнашган Германиялик мутахассис, фалсафа ва тарих фанлари доктори Герт-Рюдигер Вегмарсхаузинг фикрлари диққатга моликдир. Жумладан, у "Ушбу конференция жуда долзарб мавзуга бағишланганлиги билан эътиборини тортди. Чунки дунёда рўй бераётган сиёсий жараёнлар, қонли тўқнашуларнинг асосий сабабларидан бири турли динларга эътиқод қилувчи инсонларнинг диний дунёқарашларидаги зиддиятларга бориб тақалади. Шундай экан, дунёнинг бошқа халқлари ҳам худди Ўзбекистон аҳолисидек бағрикенг бўлсалар, бундай можароларнинг ечими ҳал бўлар эди. Мамлакатимизда дин борасида юритилаётган сиёсат жуда тўғри деб ўйламан ва Ўзбекистоннинг тинчлик йўлидаги интилишларини доимо қўллаб-қувватлаб келаман", деган эди.

Бугунги оқилна сиёсатнинг ижобий самараси ўларок, мамлакатимизда барча диний конфессия вакиллари ўз диний аъёнлари ва удумлари, маросимларини беапол адо этаётганини айтишимиз мумкин.

Германиянинг Ўзбекистондаги фавкулда ва мухтор элчисининг сиёсий-ижтимоий масалалар бўйича референти Ренате Ленер томонидан ҳам бу борада ижобий фикр билдирилган. Унинг "Ўзбекистон иқтисодий, ижтимоий соҳаларда биз ўйлагандан кўра анча илгарилаб кетган, қўллаб-қўллаш Шарқ мамлакатларига ҳақиқий маънода ўрнатилган бўла оладиган, демократик давлат эканига гувоҳ бўлдим. Конференция диний бағрикенглик мавзусига бағишлангани мени қувонтирди. Бу ерда турли дин вакиллари — католик, православ, мусулмон, яҳудийлар бир-бирлари билан худди яқин қариндош, биродарлардек мулоқот қилаётганларини кўриб, Ўзбекистоннинг диний соҳадаги сиёсати тўғри ва адолатли эканига амалда гувоҳ бўлдим. Мен олдин ҳам расмий ташриф билан мусулмон давлатларида бўлганман. Лекин турли дин вакиллари эркин ва хотиржам ҳолатда, худди Ўзбекистондагидек хурсанд юрганларини кўрмаганман", дея таъкидлашди, айниқса, диққатга сазовордир. Айнан мазкур омиллар Ўзбекистонда миллатлараро тутувлик ва конфессиялараро ҳамкорлик муҳитини мустаҳкамлаш орқали мамлакатимиз фуқаролари ўртасидаги ўзаро бирдамлик, тутувлик ва иноқликни таъминлашда муҳим аҳамият касб этади.

Президентимиз 2017 йил 19 сентябрда БМТ Бош Ассамблеясининг 72-сессиясида "Маърифат ва диний бағрикенглик" деб номланган махсус резолюциясини қабул қилиш тақлифи билан мурожаат қилар экан, бу ҳужжатнинг асосий мақсади барча диний таълим олиш ҳуқуқини таъминлашга, саводсизлик ва жаҳолатга барҳам беришга кўмаклашиш, бағрикенглик ва ўзаро ҳурматни қарор топтириш, диний эркинликни таъминлаш, эътиқод қилувчиларнинг ҳуқуқини ҳимоя қилиш, уларнинг камситилишига йўл қўймасликка қаратилганини алоҳида таъкидлаган эди. 51 та давлат Ўзбекистон томонидан илгари сурилган конструктив тақлиф, яъни дунёда мавжуд барча динларга нисбатан маънавий бағрикенглик маданиятини кучайтиришга доир гоияни қўллаб-қувватлаш, бу тўғрида ижобий фикрлар билдирилиши мамлакатимиз нуфузини яна бир қарра оширди. Бангладеш Халқ Республикасининг Ўзбекистондаги фавкулда ва мухтор элчиси Мосуд Маннон бундай деган эди: "Бангладеш ҳар доим тинчлик ва тутувлик, диний бағрикенглик тарафдори бўлган. Шу боис, Ўзбекистон раҳбари томонидан илгари сурилган ташаббусни биринчилардан бўлиб қўллаб-қувватлади. Диний бағрикенглик бўйича Ўзбекистон дунёда энг намунавий ва ўрнат бўла оладиган мамлакатлардан бири ҳисобланади. Мен Ўзбекистондаги 5 йиллик элчилик фаолиятим давомида ўзга дин вакилларига нисбатан фарз муносабатни кузатмадим. Аксинча, барча дин вакиллари, миллат ва элатлар тинч-тотув, аҳил ва ҳамжиҳат яшайди. Бу Ўзбекистон Президенти юритаётган сиёсат натижасида юрда диний бағрикенглик муҳити қарор топтиганидан далолатдир. Қолаверса, бу масала фақат қонунлар билан мустаҳкамлаб қўйилгани учун эмас, балки кўпчилиги ислом динига эътиқод қилувчи Ўзбекистон халқининг бошқа дин вакиллари нисбатан доимо ҳурмат-эҳтиромда бўлиб келгани билан ҳам боғлиқ. Одамларнинг турли миллат вакиллари билан дўстона муносабати, аввало, ўзаро мулоқотлар орқали шаклланади. "Маърифат ва диний бағрикенглик" резолюциясининг БМТ Бош

Бугунги кунда юртимизда 130 дан ортқ миллат ва элат ўзаро иноқ, тутувликда яшаб келмоқда. 16 та конфессияга мансуб диний ташкилотлар эркин фаолият юритмоқда. Уларнинг ўз фаолиятини амалга ошириши ва мамлакат ҳаётида фаол иштирок этиши учун барча имкониятлар мавжуд.

Тараққиёт мезонлари

ЯНГИ ЎЗБЕКИСТОННИНГ ЯНГИ ҚИЁФАСИНИ БИРГА ҚУРАМИЗ

мамлакатимизда пандемия даврида темир йўл орқали юк ташишга талаб кескин кўпайиб, халқро юк ташувларида темир йўлнинг улуши 75 фоиздан 87 фоизга ортди

Рустам ХАЙДАРОВ,
"Ўзбекистон темир йўллари" акциядорлик жамиятининг
Ахборот-таҳлилий медиа маркази мутахассиси,
Абдурауф ҚОРЖОВОВ,
"Янги Ўзбекистон" муҳбири

Президентимизнинг 2017 йил 2 августдаги "Ўзбекистон Республикаси темир йўл транспорти ходимлари кунини нишонлаш тўғрисида"ги фармонида асосан, ҳар йили август ойининг биринчи якшанбаси касб байрами сифатида нишонланади.

"Ўзбекистон темир йўллари" акциядорлик жамияти бошқаруви раиси буйруғига кўра, сана муносабати билан соҳада узоқ йиллар давомида самарали меҳнат қилган 36 нафар ходим "Фахрий темирйўлчи" белгиси, 450 нафари фахрий ёрлиқ билан тақдирланди. Шунингдек, Ўзбекистон темирйўлчилари ва транспорт қурувчилари республика кенгаши томонидан юзлаб энг илғор темирйўлчи моддий рағбатлантирилди.

Бугун юртимиз катта бунёдкорлик майдонига айланган. Шаҳару қишлоқлар, маҳалалар обод бўлиб, мутлақо ўзгача қиёфга кириб борапти. Ҳар соҳада тубдан ўзгариш, янгилашлар рўй бермоқда.

Бу эзгу ишларга мамлакатимиз транспорт тизими ходимлари ҳам муносиб ҳисса қўшиб келяпти. Биргина Тошкент шаҳрида амалга оширилган бунёдкорлик ишларига эътибор қаратадиган бўлсак, темирйўлчилар Тошкент метрополитенининг ер усти Дустлик-2 — Кўйлик йўналишида жами 11 километрлик янги йўллар ва 7 та бекат барпо этиб, қурилиш ишларининг биринчи босқичи тўлиқ якунига етди. Ер ости метронинг Юнусобод йўналиши 2-босқичида умумий узунлиги 2,9 километр ҳамда "Юнусобод" ва "Туркистон" бекатларига барча қурилиш ишлари тугатилиб, ўзидан миллий ва замонавий мезморликнинг энг яхши аъёнларини мужассам этган манзилли қошоналар барпо этилди. Айни пайтда эса қарийб 7 километрлик ер усти Сергели йўналишида "Чоштенга", "Тошкент ҳалқа йўли", "Сергели", "Афросиёб", "Қипчоқ" бекатлари қурилиб, рельсларни ётқизиш ишлари давом этапти.

Пойтахтимизда ана бир меғалоийҳа — днк бор уч поғонали транспорт ечимини "Кўприкқурилиш трести" унитар корхонаси жамоаси томонидан қуриб битказилиб, фойдаланишга топширилганига ҳали кўп вақт бўлгани йўқ. Айни пайтда эса кўприкқуриш томонидан Сергели тумани Қипчоқ кучасидаги Тошкент — Ангрени темир йўли устидан ана бир йўл ўтказишга қурилиш ниятисига етказилляпти.

Ана шундай мақббатли бунёдкорлик ишларида соҳа ходимларининг фидойи меҳнати сифат ва самардорлик билан ўйналаниши муваффақиятларнинг бош омил бўлмоқда. Бунга Наманган шаҳрида янги бунёд этилган темир йўл вокзаллари мисол бўла олади. Ушбу замонавий вокзал қадим шаҳарнинг бош дарвозасига айланди, десак муболага бўлмайди. Қорақалпоғистон Республикасининг Мўйқоп туманида темирйўлчилар томонидан барпо этилаётган янги аэропорт қурилиши ҳам ниятисига етай деб қолди.

Тўғри, 2020 йилнинг кейинги ойлари нафақат мамлакатимиз, балки бутун дунё учун оғир синовли дамлар

Ушбу касалликка қарши курашда темирйўлчилар ҳам том маънода матонат кўрсатяпти, десак ҳеч бир муболага бўлмайди. Жамият томонидан Ўзбекистон меҳр-шафқат ва саломатлик жамоат фондига бир миллиард сўм маблағ ўтказилди. Тошкент вилоятининг Зангиота туманида темирйўлчиларимиз томонидан бунёд этилган шифохона қурилиши якунланиб, фойдаланишга топширилди. Хорижда қўлиб кетган қўллаб-қўрдошларимиз йўловчи поездларда мамлакатимизга келтирилмоқда, 14 кунлик карантин муддатини ўтаб бўлган фуқароларимиз ҳам Тошкентдан поездларда вилоятларга, ўз уйларида етказиб қўйилляпти.

Қўшни давлатлар билан чегаралар карантин тўғрисида ёпилган бўлсада, транспорт коммуникацияларида транзит юк маҳсулотларини ўтказиш янада яхшиланиб бормоқда. Жорий йилнинг 25 май кўни Президентимиз транспорт соҳасининг барқарор ишлашини таъминлаш ва изчил ривожлантириш масалалари бўйича ўтказилган йиғилишда таъкидлаганидек, темир йўл транспортда амалга оширилиши зарур бўлган ишлар соҳа ходимлари олдида янада масъулиятли вазифаларни қўйди.

Йиғилишда пандемия даврида темир йўл орқали юк ташишга талаб кескин кўпайгани, хусусан, халқро юк ташувларида темир йўлнинг улуши 75 фоиздан 87 фоизга ошгани, бу хизматлар сифатини яхшилаш ва таннархни тушириш орқали ижтимоий кўпайтириш учун яхши имконият эканлиги алоҳида таъкидланди. Ўтган вақт давомида транспортда асосий даромад юк ташиш ва транзит имкониятларига боғлиқлиги учун маҳаллий ва экспорт ҳамда импорт юкларни манзилга етказиш, айниқса, юртимиз худудидан транзит поездлар қатнови сонини оширишда белгиланган тартифлар нархини пасайтиришга катта аҳамият қаратиб келинмоқда. Бунинг учун эса юк поездлари

ни юк вагонларида етказиб беришга катта аҳамият қаратилляпти. Республикаимиз худудига кириб келаётган юк вагонлари, транзит поездларига хизмат кўрсатишда Россия ҳамда Хитойда ишлаб чиқарилган замонавий электровозлардан фойдаланилмоқда. Уларнинг сони йил сайин ошириб борапти.

Хусусан, Осиё тараққиёт банки маблағларини жалб қилиш дастурига асосан, 2020-2022 йиллар давомида 24 та локомотив сотиб олиш йўли билан локомотив паркинни янгилаш лойиҳаси амалга оширилмоқда ва ўтказилган халқро тендер натижаларига кўра, CNITC-CRR-DRLCO (Хитой) консорциуми билан 24 та электровоз сотиб олиш бўйича шартнома имзоланган. Шунингдек, Россия Новочеркасск локомотив заводидан 5 ва юк электровозини харид қилиш режалаштирилган бўлиб, янгида уларнинг 2 таси юртимизга келтирилди.

"Ўзбекистон темир йўллари" акциядорлик жамияти тасарруфидидаги корхоналарда ишчи-ҳодимларнинг саломатлигини муҳофаза қилиш бош мақсадга айланган. Айни кунларда тизимдаги барча ишлаб чиқариш объектиларида дезинфекциялаш изчил олиб бориляпти. Тармоқнинг барча субъектиларида тезкор штаблар ташкил этилган бўлиб, ҳар бирида туну кун навабатчилик йўлга қўйилган. Қарантин пайтида хизмат кўрсатишнинг узлуксизлигини таъминлаш мақсадида ишга жалб қилинган ходимларнинг доимий равишда ҳимоя нқобида бўлишлари, гигиена талабларига амал қилишларига жиддий эътибор берилмоқда. Уларнинг ишга келиб-кетилиши таъминлаш мақсадида хизмат машиналари, автобуслар ажратилган. Бундай чоралар, ўз навбатида, тизимдаги барча корхона ва ташкилотларнинг узлуксиз фаолият кўрсатишга муҳим асос бўлляпти.

Мухтасар қилиб айтганда, юк ва йўловчи ташиш соҳасининг энг муҳим бўғини ташкил этган темир йўл транспорти тизимда амалга оширилаётган янгилашлар, халқро ҳамкорликларнинг тобора ривожланиб бориши, локомотив ва вагон паркиннинг янгилашнинг учун жалб этилаётган инвестиция маблағлари келгусида ҳам ушбу соҳанинг нафақат мамлакатимизда, балки минтақамизда ҳам энг муҳим стратегик аҳамиятга эга транспорт тизими сифатида етказилиш қилишига замин яратиши шубҳасиз.

Адиблар хиёбонидаги ўйлар

ЎЗБЕК ШЕЪРИЯТИНИНГ
ТОНГ ЮЛДУЗИ

Николай ИЛЬИН,
филология фанлари номзоди

Миллат тарихидаги улугвор ўзгаришлар, янгиланишлар даври, халқ ҳаётига дахлдор буюк воқеа-ҳодисалар бирданига кўзга ташланади, жаҳон ҳамжамияти томонидан муносиб тан олинади ва у вақт ўтгани сайин авлодлар томонидан эътироф этиб борилаверади. Бизнинг Ватанимиз Ўзбекистон тарихида бундай улкан ҳодисалар ниҳоятда кўп. Ўзбек халқининг жаҳон тараққиётига қўшган иккита Уйғониш даврини мисол қилиб олайлик. Ал-Хоразмий, Беруний даври, Мирзо Улуғбек, Алишер Навоий даври... Мана, ниҳоят бутун миллат тараққиётининг яна бир юксалиш даври — учинчи Ренессансга пойдевор қўйилди, деб баҳоланмоқда. Айниқса, юртимизда адабиётга кўрсатилаётган юксак эътиборга бутун дунё тан бермоқда. Буни Ўзбекистон Миллий боғида янги барпо этилган Адиблар хиёбони мисолида яққол кўришимиз мумкин. Хиёбонда мумтоз ва замонавий ўзбек адабиёти намоёндалари каторида Абдулҳамид Сулаймон ўғли Чўлпонга ҳам ҳайкал қўйилган. Мана шу муҳим воқеанинг ўзи янги Ўзбекистонда улуг адабиёт яратган сиймоларнинг муносиб қадрланганини исботлаб турибди.

Атоқли ўзбек шоири Абдулҳамид Чўлпон ижоди русизабон ўқувчига кўп-да таниш эмас. Адабиётшуносликда номи кўп марта тилга олинса-да, асарлари ўзбек ўқувчилари ўртасида жуда машҳур бўлса-да, шоир ўз она тили муҳитидан ташқарида фақат исми билангина таниш бўлиб қолмоқда. Шоир асарлари таржима-сининг сони, кўпинча сифати мазкур шоирнинг ўзбек шеъриятидаги аҳамияти ва унинг истеъдоди кўламига умуман мос келмайди.

XX асрнинг 30-йилларида “буржуа миллатчиси” дея ҳужум ва таъналарга учраб, “халқ душмани” дея эълон қилиниб, “акселинқилибий фаолияти учун” отишга ҳукм қилинган Чўлпон номи узок вақтгача адабий ҳаётдан ўчириб юборилди, ҳатто 1956 йилда оқлангандан кейин ҳам унинг асарлари босилмади, ўрганилмади. Фақат орадан 30 йилча вақт ўтиб, жўшқин сиёсий ўзгаришлар даври — 90-йилларга келиб, у яна Ўзбекистон адабиёти тарихидаги ўзининг қонуний ўрнини эгаллади. Лекин бу тарихий пайтга келиб, давлатларро чегараланиш жараёни натижасида таржимачилик алоқалари кучсизланиб, шоирнинг адабий мероси муносиб таржима эътиборидан четда қолди. Энди бу аҳволни тузатиш ва русизабон ўқувчи Чўлпон лирикасини рус тилида янада тўлиқ ва кўламдор намоён этиш вақти келди.

Шоирнинг адабий мероси унинг бетакдор бадий “мен”и нуқтаи назаридан ҳам, унинг XX аср боши — кескин ўзгаришлар замонидаги ўзбек адабиёти ривожидан тугган алоҳида ролини англаш жиҳатидан ҳам муҳим ва қизиқарлидир. Бу ролини тушунирмасдан мумтоз ўзбек адабиётидан (шартли ва умумлашган ҳолда бу адабий даврни Алишер Навоийдан то Ғуфрат ва Муқимийгача ҳисоблаганда) шеъриятнинг жанр тизими, унинг образ тўзлиши, адабий ижоднинг эстетик ва ижтимоий моҳиятини англаш, ниҳоят, адабий тил ўзининг лексик таркиби билан сезиларли даражада ўзгарган янги, замонавий адабиётга ўтишининг моҳияти ва суръати ҳақида кўп тасаввур ҳосил қилиш қийин. Чўлпон ижодининг таъсирини ҳисобга олмаса, бу ўтиш ақлбодар қилмас кескинликдек таассурот қолдиради, ахир форс-тожик шеърий жанр тизимининг беш юз йиллик ҳукмронлигидан кейин Ғуфрат ва Муқимийнинг новаторлиги (бу кўпроқ матрифий характердаги шеърларнинг ёзилишига тегишли, лекин лирик шеъриятнинг образлари ва услубий қурилишига чуқур ўзгаришлар киритилмаган) кўринади ва бирдан Ҳамза сиймоси пайдо бўлади, унинг ортидан Чўлпон, кейин янги даврини қатор шоирлари (Ойбек, Ғафур Ғулом, Ҳамид Олимжон, Миртемир ва бошқалар) янги турдаги шеърлари билан кириб келади. Қайд этиш керакки, ушбу янги давр шоирлари у ёки бу маънода Чўлпоннинг издошлари эди.

Чўлпон лирикасини ўрганаётиб, миллий ҳаётнинг ҳам фалсафий, ҳам бадий жаҳаларидаги ички жараёнлар моҳиятини кўриш мумкин. Яъни янги давр ўзбек маданияти арбоблари жадидчилиқ фалсафаси, ғоялари ва эстетикасида янгила

миллий турмуш ва тарих даври этиб келганини ифодалаган, XIX аср охири — XX аср бошлари адабиёти нафақат рус ва Европа адабиёти таъсирига, шунингдек, бошқа Шарқ мамлакатлари, масалан, Эрон ва Туркиядаги эстетик изланишларга муювофиқ ривожланган, янги давр ижодкорлари ҳам Ғарб, ҳам Шарқ илғор тенденцияларини бирлаштирган ҳолда бадий изланишлар олиб борган, янгиларни яратган.

Чўлпон таржимаи ҳоли, унинг шоир сифатида шаклланиш тарихи XX аср бошидаги тарихий ва маданий ҳодисалар ўша давр адабий муҳитини шакллантирганини, кейин унинг ижодида ўзига хос тарзда қандай акс этганини тушуниш учун бой материал беради.

Шоир 1897 йилда Андижонда туғилган. У турли шаклдаги таълим турлари воситасида тахсил кўрган: аънаъанавий таълим, яъни маҳалладаги бошланғич мактаб, кейин Андижон ва Тошкент мадрасаларида форс, араб ва турк тилларини ўрганади, ушбу миллий адабиёт вақилларининг шеърларини ёд олиш унинг ҳаётий одати-га айланади. Кейин у Андижонда очилган рус-тузем мактабига ўқишга кириб, рус тилини ўрганади, рус адабиёти билан танишади, дунёвий илмлардан баҳраманд бўлади. Рус тили воситасида Европа адабиётига мурожаат қилади (кейинчалик у Пушкиннинг “Дубровский” ва “Борис Годунов”, Горькийнинг “Она”, “Егор Булычёв” асарларини, шунингдек, рус тили воситасида Шекспирнинг “Гамлет” фоҳиасини, К.Голдони пьесаларини ўзбек тилига таржима қилади). Шу ўринда шоирнинг Россияда бўлганини қайд этиш керак: у Оренбургда бўлган, бирмунча вақт Москвада Туркистон-Россия телеграф агентлигида ишлаган. Ийгирманчи йиллардаёқ шоирнинг шеърларини рус тилига таржима қилишга уринишлар бўлган. 1924 йилда таниқли турколог олим А.Самойлович биринчи марта унинг бир неча шеърини таржима қилиб, Москвада қисқа, ҳаяжонли мақола билан биргаликда чоп эттирган.

Шу тарика ёш Чўлпон Шарқ ва Европа таълимининг кўп қирраларини ўзига жамлаган тахсилдан баҳра олиб, ўз шеърий мушоҳадасида турли маданий таъсирларни жамлаш имконига эга бўлган. Мана шундай маданий калейдоскопни ҳисобга олиш нафақат шоир шахсияти ва ижодида бўлган қизиқиш, шунингдек, маданий қатламларнинг бундай уйғунлашуви ўша пайтдаги Туркистон таълим ва фалсафий турмушининг ўзига хос омилли бўлганини тушуниш учун муҳимдир.

Шоир ижодининг балоғат даври ўтган асрнинг 20-йилларида бошланган. 1920 йилда ўзбек шеъриятининг дастлабки тўпламларидан бири — “Ёш ўзбек шоирлари” чоп этилди, унга Чўлпоннинг ўн учта шеъри киритилган эди. Кейин унинг учта шеърлар тўплами — “Уйғониш” (1922), “Булқлар” (1924), “Тонг сирлари” (1926) нашр этилди-ю, дарҳол ўқувчилар ва танқидчилар диққатини жалб қилди. Уларнинг бари Чўлпон шеъриятининг мутлақо янги шеърият эканини таъкидлади.

“Чўлпон ўзбекларнинг янги шоирдир, — деб ёзади улардан бири (В.Махмуд), — унинг шеърларида ўзбек тили, ўзбек куйи бор овози билан жаранглайди”.

Такризлардан бирида “ўзбек шеърияти янги тўн кийдирган” ёш истеъдод ҳақидаги аjoyиб сўзлар бор. Бу ифодали таъриф Чўлпон ўзбек шеъриятида амалга оширган бадий трансформацияни жуда тўғри тавсифлаб беради.

Албатта, инқилобий даврнинг жўшқин ижтимоий ўзгаришлари муаллифларнинг адабий мушоҳадасига катта таъсир қўсатган. Чўлпон халқ ҳаракатини миллий янгиланишнинг муқаддимаси, миллий турмушининг янги босқичи сифатида қабул қилади, бу босқичда маърифат ва ижтимоий адолатнинг барқарорлиги мамлакатни фаровонлик сари етаклайди. Жаҳидлар учун миллийлик гўёки иккинчи даражада кўринган ижтимоий-синфий ёндашувига бўлиб қолмаган, айнан миллий ўз-ўзини ифодалашнинг тўла намоён бўлиши муҳим ҳисобланган. Бош масала таълим ва фан-техника соҳасидаги қолоқликка барҳам беришдан иборат эди.

Шу замоннинг ижтимоий бўҳронларини поэтик мушоҳада қилиш, эрқа интилиш унинг қатор шеърларида (“Бузилган ўлкага”, “Гўзал Фарғона” ва бошқалар) ўз ифодасини топган. Бу шеърлар ўзининг эҳтиросли оҳанги, жўшқинлиги, публицистик руҳи билан 20-йиллар Чўлпон шеъриятидаги бадий асосни белгилаб берибгина қолмади, балки муайян маънода совет даври шоирларининг ижтимоий лирикаси учун тимсол вазифасини ўтади. Бу шеърлар халқ ҳаракатини идеаллаштириш ва келажакдаги ижобий ўзгаришларни қутиш руҳини ўзига сингдирган. “Кишан”, “исён”, “эрқ” каби сўзлар ушбу асарлардаги ўзига хос сўз образларидир. Халқ ҳаракатини денгиздаги тўфонга ўхшатиш, кишанларни рамзий ечиш Чўлпон учун ҳам, кейинги даврдаги шоирлар ижоди учун ҳам характерли қиёсладир.

Халқ денгиздир,
Халқ тўлқиндир,
Халқ кучдир,
Халқ исёнидир,
Халқ оловдир, халқ ўчидир...

Халқ кўзалса, куч йўқдирким,
Кўват йўқким, халқ истагин йўқ этсин.
Халқ истаги: озод бўлсин бу ўлка,
Кетсин унинг бошидаги қўланка.

(“Халқ”)

Икки сатрли бандлар, жўшқин оҳанг, образларнинг содда ва ёрқинлиги матнга жонлилик бағишлаган. Бу қадар исёнкор

руҳдаги шеърларда нафақат ижтимоий мазмун, балки миллий ўз-ўзини англаш, халқ руҳи ва инсон шахсининг кишан ва тушовлардан халос бўлиш зарурияти ҳақидаги доимий ўйлар яшашини таъкидлаш керак:

Тириксан, ўлмагансан,
Сен-да одам, сен-да инсонсан;
Кишан кийма, бўйин эзма,
Ки, сен ҳам ҳур туғилгансан!..
(“Кўнгул”)

30-йилларда шоир учун оғир синовлар даври бошланади. У қандли диабет касаллигига чалинади, асарларини чоп этмай қўядилар. “Буржуа миллатчиси” дея таъйиб остига оладилар. Чўлпон айнан ижоддан таскин топади, гўё ижодни ўз умидларини оқламаган ижтимоий воқеликка қарши қўяди:

Хаёл, хаёл... Ёлғиз хаёл гўзалдир,
Ҳақиқатнинг кўзларидан кўрқаман.
Хаёлдаги юлдузларким, амалдир,
Оловини алар учун ёқаман.
Гўзал хаёл, кел, бошимда гул ўйнат,
Маним истак-тилагимни эрқалат!
(“Хаёл, хаёл...”)

Чўлпон шеърий меросида ижтимоийликдан ташқари табиат ва ишқ мавзуси каттагина ўрин эгаллайди. Тадиқотчилар шоирни мумтоз адабиёт вақиллари, аввало, Алишер Навоий аънаваларига эргашган, табиат ҳодисаларининг реал тасвири билан инсон туйғулари ва муносабатлари билан ўзаро бирлиқда беришдек аънаваларни янги босқичда давом эттирган, дея қайд этадилар (“Қаландар ишқи” шеъри). “Барг” шеърида ҳам ҳудди шундай руҳ бор, унда баҳорги табиат ва кундалик турмушнинг реал тасвири мавжуд:

Олтинли кўнгузни болалар ушлашиб,
Ип билан кўкларга учуриб ўйнайлар.
Кулиқни севмаган йўқсилни кучлашиб,
Нимага ўзининг эрқига қўймайлар.

Шеър якунида жонли табиат гўзаллигини Шарқ шеъриятининг мумтоз образлари — парилар, ҳурлар гўзаллиги билан ғайриодатий бир тарзда таққослайди:

Кўклардан малаклар қиз бўлиб тушсалар,
Яна мен ўпларни қўйнимга қўймаймен.
Қўйнимга тўлсалар,
Қўйнимдан тошсалар
Гулларнинг ҳидлари...
Мен сира тўймаймен.
Ўпмаймен шу чоғда фаршита — малакни,
Ўпамен бутқода пштразан бир барғни...

Чўлпон бадий услубининг ўзига хослиги кўп жиҳатдан икки дунё — ҳақиқий ва шартли-шеърий оламнинг мана шундай уйғунлигига асосланади, бундай боғлиқликда реал, ҳақиқий оламга нисбатан романтик бўёқлар ва нозик поэтизм чизгилари кўринади. Бунда шеърий новаторлик бор, аммо у мумтоз меросни бўзмайди, балки уни олға силжитади, янги эстетик воқелик шароитида ривоклантиради, аммо эклектикага туширмайди (яъни бир тузилма ичида ўтмиш ва замонавийликнинг турли, бир-бирига қўлда мос келмайдиган бадий қирраларини бирлаштиради).

Аънаъанавий лирик вазиятларнинг мазмунини ҳам ўзгаради. Лирик қаҳрамоннинг ўзи (“Суйган чоқларда”) аънаъанавий гўзал (“Гўзалларнинг маликаси эксансан, Бунининг кўзларингдан ўқидим...”) сифатида шеърга кириб келади, бунда аънаъанавий тарзда унинг гўзаллиги қуйланади, кейин у мумтоз образ қобигидан чиқиб, тамом бошқа қиёсларга эга бўлади. Қаҳрамон шеърий муқобиллардан ҳатто унсурий жиҳатдан ҳам ажралиб кетади, чунки рамзий шаклдан тирик инсонга айланади, унинг ўзи лирик қаҳрамон шеърларининг ўқувчиси бўлиб чиқади:

Хаёлимнинг қип-қизилдан кийинган
Парилари, ҳурларини кўрдимми?
Аламимдан гуллар эккан ўйлардан
Коинотга ҳаёт сочиб юрдимми?
(“Суйган чоқларда”)

Паридан фақат ташқи кўринишнинг ўхшашиги қолади, холос, аммо ҳаётини севгининг чинлиги тасдиқ топади. Гуллар қўшиги, булбуллар ноласи, асп гўзаллик олдида ўзининг номукаммаллиги учун уят ҳисси каби аънаъанавий унсурлар — буларнинг бари шеърий идеаллашув сифатида қолаверади. Лекин буларнинг ортидан ҳақиқий инсоний хиссиётлар ва муносабатлар кўриниш беради. Лирик персонаж хаёлий хиссиётлар ва китобий эҳтирослар билан эмас, ҳақиқий туйғулар билан севади. Севикли ёр унга нафақат гўзаллар персонажларига ўхшайдиган илҳомбахш объект, балки ҳаётини реаллиқдир.

Чўлпон мумтоз меросини янги шаклга ўтказмайди, уни инкор қилмайди, бир чеккага йиғштириб қўймайди, ундан романтиклагига фойдаланади. Бу инқилоб эмас, балки ривожланиш, инкор эмас, балки ўтиш, эклектика эмас, балки янги-ча уйғунлашувдир. Мумтоз шеъриятнинг шартли образлари (изтироб кечуви ва чин ишқини изловчи лирик қаҳрамон, ҳурлар ва парилар) ва вазиятлар — идеалга етиб бўлмаслик, илтифот, алдовчи яқинлик, гўзалнинг “рахмсиз”лиги ва шу кабилар мумтоз шеъриятда инсон маънавий ҳаёти муаммоларининг рамзий ифодаси,

инсоннинг моҳиятини излаши сифатида тақдим этиларди, энди эса улар кўтаринки, юксак қиёсда ҳамда реал ҳаётини вазиятнинг мажозий ҳоҳияси бўлиб қолади.

Чўлпон истеъдодининг энг аҳамиятли сифатлари унинг мумтоз меросни бадий жиҳатдан қайта идрок этишдан ташқари шеърларининг ҳайратомуз оҳангдорлиги, шеърий сатрларнинг кўламдорлиги ва танланган сўзларнинг гўзаллигидир. Бу шоирга аънаъанавий образлардан фойдаланишда ва мумтоз ўхшатишларни қўйилганда оғиргинал ва янги-ча тарзда қўллашга имкон беради. Масалан, Чўлпоннинг энг машҳур “Гўзал” шеърда матндаги жумлаларнинг ўта таъсирли тузилиши, оҳангдаги жарангдорлик, сатрлар қўфиясидан ташқари, яна ички қўфиядан моҳирона фойдаланишни кўрамай.

Кўзимни оламан ой чиққан ёққа,
Бошлайман ойдан-да сени сўрмоққа,
Ул-да айтадирки: Қизил яноққа
Учрадим тушимда, кўмишган оққа.
Оққа кўмишганда шунчалар гўзал,
Мендан-да гўзалдир, кундан-да гўзал!..

Бу каби шеърларнинг фазилати уларнинг янги-ча мазмун-моҳиятига эмас, балки индивидуал-услубий ифодада, шеърий жумланинг нозик гўзаллигида, оҳангнинг лўнда ва жарангдорлигида, товушларнинг ажиб уйғунлашувидан кўринади.

Чўлпон лирикасининг ўзига хослиги ва ҳайратомуз ноаънавийлиги, ундаги ҳиссий буриллишларнинг қўйилганда келиши, ҳиссий кўтаринкилик, жўшқинлик, лирик сюжетларнинг мумтоз шеърий меросини қайта идрок этиш билан уйғунликда қурилиши шоирни ўзбек адабиётининг машҳур сиймоларидан бири даражасига кўтаради. Шоир XX аср ва янги юз йиллик адабиётдаги кўплаб шеърий аънавалар ва оқимлар ўтмишдоши бўлиб, у ўзи танлаган тахаллуф — Чўлпон, яъни тонг юлдузи деган номни тўла оқлади. У ҳақиқатан ҳам ўзбек адабиётининг тонг юлдузи бўлиб қолди.

Адиблар хиёбонида ҳайкали ўрнатилган Абдулҳамид Сулаймон ўғли Чўлпон ижодий меросини ўрганиш ва тарғиб этишга Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар академияси масъул этиб белгиланган. Ўзбек тили ва адабиётини ўз бетакдор асарлари билан бойитган, миллат эрки ва юрт озодлиги ғояларини ўз ҳаёти билан ҳимоя қилган Чўлпонни ўрганиш ёш авлодни миллий ва умуминсоний қадриятларга садоқатли ватанпарвар шахс этиб тарбиялашда муҳим аҳамиятга эга.

Рус тилидан
Рисолат ХАЙДАРОВА
таржимаси.